

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI**

TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI

“BANK HISOBI VA AUDIT” KAFEDRASI

**“BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA HALOARO
STANDARTLARI”**

fanidan amaliy mashg'ulotni o'tkazish bo'yicha

USLUBIY QO'LLANMA

#

TOSHKENT

Magistratura yo'nalishlari magistrleri uchun “Banklarda buxgalteriya hisobining milliy va halqaro standartlari” fanidan amaliy mashg'ulotni o'tkazish bo'yicha uslubiy qo'llanma. i.f.n. B.B.Bababev, ass. O.O. Xudoyorov

-T.: TMI, 2017. 76 bet.

Ushbu uslubiy qo'llanma oliy o'quv yurtlarining bakalavriat ta'lim yo'nalishlarida “Banklarda buxgalteriya hisobining milliy va halqaro standartlari” fanini o'rganuvchi magistrler uchun mo'ljallangan. Uslubiy qo'llanmada mavzu yuzasidan savollar, topshiriqlar, amaliy jadvallar va testlarni o'z ichiga olgan bo'lib, “Banklarda buxgalteriya hisobining milliy va halqaro standartlari” fanini chuqurroq o'rganishga yordam beradi. Uslubiy qo'llanmaga berilgan mavzu yuzasidan savollar, topshiriqlar magistrlerining nazariy bilimlarini amaliy jihatdan mustaxkamlashga yordam beradi.

Uslubiy qo'llanma “Banklarda buxgalteriya hisobining milliy va halqaro standartlari” fanini o'rganuvchi magistrler bilan bir qatorda ushbu fan bo'yicha amaliy mashg'ulotlarini olib boruvchi pedagog xodimlar uchun ham mo'ljallangan.

Toshkent moliya instituti o'quv uslubiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan. (2017 yil “24” noyabrdagi № 3/22 son qarori).

Taqrizchilar:

i.f.n. dots. F. Nasriddinov

i.f.n., Z.A. Umarov

MUNDARIJA:

Kirish	3
1. Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari va ularning tuzilishi	6
2. O'zbekiston Respublikasi banklarida MHXSlari asosida moliyaviy hisobotlarning tuzish asoslari	11
3. Banklarning moliyaviy hisobotlari va uni tuzish	18
4. Banklarda hisob siyosati, buxgalterlik baholashdagi o'zgarishlar va xatolar	33
5. Banklarda moliyaviy aktivlarni MHXSlari asosida hisobga olish.	38
6. Banklarda moddiy va nomoddiy aktivlar va ularning MHXS bo'yicha hisobi	43
7. Tijorat banklarida majburiyatlar hisobi	47
8. Tijorat banklarida kapital hisobi	52
9. Tijorat banklarida daromad va harajatlar hisobi	59
10. Biznesni birlashtirish va konsolidatsivalashgan moliyaviy hisobot	70
Tavsiya etiladigan adabiyotlar	

Kirish

O'zbekiston iqtisodiyotini boshqarishda bank va moliya tizimining tutgan o'рни beqiyosdir. SHuningdek, buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari haqida umumiy tushuncha, mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiyalash sharoitida buxgalteriya hisobining o'рни va ahamiyati, buxgalteriya hisobining xalqaro modellar, buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari, modeli muhim ahamiyatiga ega. O'z navbatida, biznes va boshqaruv faoliyatida ish yuritadigan mutaxassislarga alohida talablar qo'yilganligi sababli, ushbu fan nazariy fan hisoblanib, iqtisodiyotimizga malakali kadrlarni yetkazib berishda muhim rol o'ynaydi.

“Banklarda buxgalteriya hisobining milliy va xalqaro standartlari” fanini o'qitishning maqsadi kelgusida yuqori malakali iqtisodchi-mutaxassislarni bo'lib yetishadigan talabalar uchun banklarda buxgalteriya hisobini tashkil etish, bank operatsiyalarini buxgalteriya hisobining milliy va xalqaro standartlari asosida buxgalteriya hisobida aks ettirish bo'yicha nazariy bilim berish orqali ko'nikmalar xosil qilishdan iborat.

Bank infratuzilmalari kengayib borgan sari ularning mijozlari soni va shunga mos ravishda bajaradigan operatsiyalari ko'lni hamda soni ham ko'payib boradi. Demak, bank operatsiyalarini jahon andozalari talablari asosida tez va to'g'ri bajarish, mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatish uchun malakali bank xodimlari talab etiladi.

Shuningdek, hozirgi kunda banklarda bozor talablariga mos keluvchi xizmat turlarini tatbiq qilish, mijozlarning talab va takliflarini hisobga olish, ularga xizmat ko'rsatishning yangi usullarini joriy qilish, buxgalteriya hisobini jahon standartlariga moslashtirish bilan bog'liq jarayonlar yuzaga kelmoqda. Bu, o'z navbatida tijorat banklari faoliyatini uzluksiz nazorat qilishni va ularni samarali boshqarish uchun zarur axborotlar bazasini vujudga keltiruvchi tizim sifatida buxgalteriya hisobini va uning uslubiy asoslarini takomillashtirishni talab etadi.

Magistrlarga banklarda buxgalteriya hisobini buxgalteriya hisobining milliy

va xalqaro standartlari asosida yuritish bo'yicha malakalarini hosil qilish va mustahkamlashdan iboratdir.

Bunday masalalarni atroflicha hal etishda tijorat banklarida buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar asosida tashkil etish, jahon tajribasini o'rganish va uni amaliyotga tatbiq etish bo'yicha talabalarga nazariy hamda amaliy tajribalarni o'rgatish hamda talabalarni banklarda buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari bo'yicha aniq bilim va ko'nikmalarni hosil qilish taqozo etiladi.

**1-Mavzu. BUXGALTERIYA HISOBINING XALQARO
STANDARTLARI VA ULARNING TUZILISHI.**

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish. (5 min.)	1.1.O'quv kursining asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o'tiladigan mavzular to'g'risida qisqacha tanishtiradi. 1.2.O'quv kursi bo'yicha joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllari va reyting ballari bilan tanishtiradi.	Eshitadi.
2-bosqich Asosiy bosqich. (65 min)	2.1. Talabalarni bilimini oshirish maqsadida yo'naltiruvchi savollar bilan murojat etadi: Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida buxgalteriya hisobining o'рни va ahamiyati? Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining tavsiflari. MHXS tarkibi va tuzilishi haqida tushuncha, halqaro standartlarning mohiyati va ahamiyati? Savollarga javob berishlari uchun talabalarni juftlikka ajratadi. Blits-so'rov o'tkazadi. 2.2. Ekranga 1-slaydni chiqazib «Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida buxgalteriya hisobining o'рни va ahamiyati» predmeti sxemasiga tushuncha berib o'tib, uning tarkibiy tuzilishi bilan tanishtirib va unga qisqacha yakun yasaydi. 2.3. Ekranga 2-slaydni « Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari» haqida tushuncha fanining tizimi to'g'risidagi chizmani chiqazib, talabalarni bu kurs bo'yicha o'tiladigan mavzular bilan,	Savollarga javob beradi. 1- slayd bilan tanishib, o'zlarini fikrlarini bayon etishadi. 2- slayd bilan tanishib, reyting nazorat talablarini yozib

	reytingi bilan, shuningdek, joriy, oraliq va yakuniy ko'rsatkichlari, mezonlari bilan tanishtiradi. Asosiy adabiyotlar ro'yxati va talabalarga bo'lgan asosiy talablar bilan tanishtiradi. 2.4. Mavzuning rejasi bilan tanishtirib, bunda asosan ko'rgazmali materiallardan va yo'naltiruvchi savollardan foydalanadi: 1. Buxgalteriya hisobining xalqaro modellar BHXS Qo'mitasi - xalqaro tashkilot sifatida va uning vazifalari? 2. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining tavsiflari. MHXS tarkibi va tuzilishi. Talabalarni mavzuning asosiy maqsadiga qaratadi va yozib olishlarini taklif qilib yakun yasaydi.	Chizma, jadval va ko'rgazma materiallarni tuzilishi bilan tanishadilar, savollar berib aniqlaydilar. Asosiy va keraklilarini yozib oladilar.
3-bosqich. (10 min.)	3.1. Talabalarni mavzuni qanday darajada o'zlashtirganliklarini bilish uchun ularga savol bilan murojat qiladi: Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari tarkibi va tuzilishi? Talabalar bilan blits-so'rov o'tkazadi. Yakuniy xulosa qiladi. 3.1. Talabalarga mustaqil bajarishlari uchun uyga vazifa beradi: jadval tuzing.	Savollarga javob beradilar. Eshitadilar aniqlaydilar va yozadilar.

1-Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

1. Xalqaro standartlarning maqsadi?
2. Buxgalteriya hisobining xalqaro modellar?
3. BHXSning asosiy maqsadi?
4. Moliyaviy hisobotning sifat tavsiflari?
5. Buxgalteriya hisobining xalqaro modellari:

- Amerika Britan modeli;
- Kontinental model;
- Lotin Amerikasi modeli;
- Islom modeli;

2-Topshiriq. Quyidagi mavzulardan biri bo'yicha mustaqil ish tayyorlang.

- Tijorat banklari buxgalteriya hisobi hisobvaraqaalari rejasini o'rganish;
- Buxgalteriya hisobining shakllanishi va fan sifatida tan olinishi.
- Buxgalteriya hisobining fan sifatida tanilishida Luko Pachcholineing xizmatlari.
- BHXS Qo'ni tasi -xalqaro tashkilot sifatida va uning vazifalari.
- Banklarda buxgalteriya provodkalarini bajarish asoslari.
- BHXS ning bozor iqtisodiyotiga o'tayotgan mamlakatlar uchun foydaliligi.
- Buxgalteriya hisobi foydalanuvchilari va ularning axborotga oid talablari.
- Buxgalteriya hisobining asosiy tamoyillari va shartlari.

3-Topshiriq. Quyidagi testlarning to'g'ri javobini toping.

1. Buxgalteriya hisobi deganda nimani tushunasiz?

A) Iqtisodiy qarorlarni qabul qilishda eng keng doiradagi foydalanuvchilarga foydali bo'lgan bank yoki korxona haqida moliyaviy ma'lumot bilan ta'minlash kabi muhim vazifani bajaradi;

B) Ma'lum bir xo'jalik yurituvchi sub'ekt to'g'risida moliyaviy ma'lumotlarni aniqlash, qayta ishlash va moliyaviy hisobot shaklida faoliyat yurituvchi sub'ektning moliyaviy holatiga qiziquvchi foydalanuvchilarga ma'lumotni yetkazib berishni amalga oshiradigan axborot tizim;

V) Buxgalteriya hisobi iqtisodiy ma'lumotlarni yig'adi, qayta ishlaydi, moliyaviy hisobotlar tayyorlaydi;

G) A, B va V javoblar to'g'ri.

2. Dunyoda kim birinchi bo'lib buxgalteriya hisobi nazariyasini yaratgan deb faraz qilinadi?

- A) Italiyalik Luko Pachcholi;
- B) Italiyalik Fernando Lukos;
- V) Avstriyalik Leonardo Kapri;
- G) To'g'ri javob yo'q.

3. Ikki yoqlama yozuvga qaysi asarda asos solingan?

- A) Arifmetika va geometriya asoslari;
- B) Buxgalteriya - biznes tili;
- V) Buxgalteriya hisobining ilk namunalari;
- G) Arifmetika, geometriya summasi, mutanosiblik va nisbatlar haqida.

4. Bu kitob kim tomonidan va qachon yozib tugatilgan?

- A) Italiyalik Luko Pachcholi, 1493 yil;
- B) Italiyalik Fernando Lukos, 1486 yil;
- V) Avstriyalik Leonardo Kapri, 1678 yil;
- G) To'g'ri javob yo'q.

5. Kitobning qaysi bo'limida ikki yoqlama yozuvning ilk bor ta'rifi berilgan?

- A) 5-bo'lim Ikki yoqlama yozuvning mazmuni;
- B) 7-bo'lim Buxgalteriya hisobi;
- V) 11- bo'lim Hisobvaraqlar va yozuvlar haqida;
- G) 3-bo'lim Buxgalteriya hisobini yuritish qoidalari.

6. Kimlar moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilariga kiradi?

- A) Mavjud va bo'lg'usi investorlar;
- B) Xodimlar, kreditorlar, mol yetkazib beruvchilar va boshqa savdo kreditorlari;
- V) Hukumat va uning idoralari, jamoatchilik, auditorlar, maslahatchilar;
- G) Barcha javoblar to'g'ri.

7. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (BXXS) qanday tashkilot tomonidan ishlab chiqilgan va chop etilgan?

- A) Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari bo'yicha Qo'rni tasi;
- B) Professional buxgalterlar Assotsiatsiyasi;
- V) Banklar Assotsiatsiyasi;
- G) Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari bo'yicha Assotsiatsiyasi

3-Topshiriq. Quyidagi tayanch so'z va iboralarlarga ta'rif bering.

- 1. *Tushunarlilik*
- 2. *O'rinlilik*
- 3. *Muhimlik*
- 4. *Ishonchlilik*
- 5. *Mazmunining shakldan ustunligi*
- 6. *Moliyaviy hisobotdagi betaraflilik*

2- MAVZU. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANKLARIDA MHXSLARI ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI TUZISH ASOSLARI

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Keys-stadi usulidan foydalanib amaliy mashg'ulot o'tkazish
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	Mavzuning mazmuniga kirish. savollarni muxokama qilish: 1. Moliyaviy hisobotlarni tuzish tamoyillari. Moliyaviy hisobotlarning elementlari, moliyaviy ahvol va uni baholash; 2. Moliyaviy hisobotlar elementlarini tan olish va tan olish mezonlari. Aktivlarni tan olish, majburiyatlarni tan olish, daromadlarni tan olish, harajatlarni tan olish; 3. Keysning yechimini topish bo'yicha individual ishlash. 3. Keysning yechimi bo'yicha taqdimot. 4. Mashg'ulot bo'yicha yakuniy xulosa qilish.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i> Banklarda mxslari asosida moliyaviy hisobotlarni tuzish asoslari to'g'risida olgan nazariy bilimlarni masalalar yechish (keys-stadi) orqali mustahkamlash.	
<i>Pedagogik vazifa:</i> • o'tilgan nazariy savollarni mustahkam lash; • muammoni aniqlash va uni hal qilish bo'yicha individual, guruhlardagi bilim va ko'nikma hosil	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> Talaba bilishi kerak: • mavzu bo'yicha nazariy bilimlarni mustahkamlaydi va ularga izoh bera oladi; • muammoni aniqlaydi va uni xal qila oladi; • mantiqiy fikrlay oladi; • mustaqil boshqaruv qarorini qabul qilish

qilish; • mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi;	ko'nikmasi shakllanadi va o'tilgan mavzuni to'liq o'zlashtirganlik darajasini baholaydi.
<i>O'qitish usullari</i>	Keys-stadi usulidan foydalanilgan amaliy mashg'ulot.
<i>O'qitish vositalari</i>	Tarqatma material, tijorat banklarining balansi, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining tarqatma materiallari, Prezidenti qarori, topshiriqlar va doska.
<i>O'qitish shakli</i>	Individual va guruhda ishlash usuli.
<i>O'qitish sharti va sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baho</i>	Kuzatish, og'zaki, yozma, nazorat, o'quv topshiriq

Keys-stadili amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish jarayonlari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talabalar
Tayyorlanish bosqichi	Talabalarni keys-stadi bo'yicha Mashg'ulot o'tkazishga tayyorlaydi va ularga tarqatma materiallar beradi. Talabalarni materiallar bilan tanishtiradi. (1-ilova).	Keysning mazmuni bilan tanishadilar va uning yechimini topadilar.
1-bosqich (8min)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. Moliyaviy hisobotlarni tuzish tamoyillari. Moliyaviy hisobotlarning elementlari, moliyaviy ahvol va uni baholash.	1.1. Eshitadilar. 1.2. Tanishib chiqadilar

	keys-stadining maqsadi (1-ilova) va ahamiyati tushuntiriladi.	
2-bosqich Asosiy (62 min)	2.1. Kuyidagi blits-savollarga o'ylab javob berishlarini suraydi: (2-ilova) Blits-so'rov o'tkazadi, savol-javob jarayonida aniqlashtiriladi va yunaltiradi. 2.2. Keys-stadining mazmuni, o'tkazish shakli va baholash mezonlari bilan tanishtiradi. 2.3. Har bir tinglovchiga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi va individual ishlash uchun topshiriqlar beradi. 2.4. Tinglovchilarni 4 guruhga xech qanday mezonisiz taqsimlaydi va spikerni tayinlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Eshitadilar. 2.3. Tarqatma materiallar bilan tanishib chiqadilar. 2.4. Toshiriqni keys- stadi usulidan foydalanib bajaradi va yoqlaydi.
3-bosqich Yakuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o'qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va yechilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi mavzu e'lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko'rish uchun mustaqil lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va yozib olishadi *

**1- Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob
toping**

1. Aktivlar.
2. Dastlabki qiymat.
3. Moliyaviy hisobotlar.
4. Moliyaviy hisobot elementlarini baholash.
5. Tan olish.
6. Foyda.
7. Zararlar.

**2- Topshiriq. Berilgan ma'lumotlaraga asosan quyidagi
masalani yeching:**

Masala

“Kapital bank”da 2016 yil may oyida quyidagi operatsiyalar bajarilgan.

1. 1-may Oddiy aksiyalarni chiqarishdan 800,0 ming so‘m pul mablag‘i oldi.
2. 3-may. Bank kreditga 1 mln.so‘mlik idora jihozlari oldi.
3. 3-may. Bank arzon va tez eskiruvchi buyumlar uchun mol sotuvchiga 50,0 ming so‘m to‘ladi.
4. 4-may. Bank mijozga 15-mayda asosiy qarzni va yillik 12% daromadni qaytarish sharti bilan 500,0 ming so‘m kredit berdi.
5. 15-may. Mijozdan 4-mayda berilgan 500,0 ming so‘m kredit va 12% ustama daromad qabul qilindi.
6. 16-may. 1 mln. so‘mga qarzga olingan idora jihozlari uchun mablag‘ to‘landi.
7. 17-may. Mahalliy gazetadagi reklama uchun bank 150,0 ming so‘m to‘ladi.
8. 28-may. Mijozga xizmat ko‘rsatganlik uchun 420,0 ming so‘m mablag‘ olindi.

9. 29-may. Bank soatbay ishlaydigan materiallar bo'yicha buxgalterga 85,0 ming so'm ish haqi hisobladi.

10. 30-may. Bank lizing kompaniyasining 600,0 ming so'mlik aksiyalarini oldi.

11. 31-may. Bank telefon kompaniyasiga 110,0 ming so'm to'lovni amalga oshirdi.

12. 31-may. 200,0 ming so'm dividend to'landi.

12. 31-may. 850.0 ming so'm ish haqi to'landi.

Talab qilinadi:

1. Operatsiyalar uchun jurnal oching
2. Jurnaldagi operatsiyalar uchun provodkalar tuzing.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *bahs muzokaralar, pinbord texnikasi, delfi texnikasi.*

3- Topshiriq. Quyidagi savollar bo'yicha referat tayyorlang va taqdimot qiling:

Bank moliyaviy hisobotlarining elementlari.

- 36- MHXS -Aktivlarning qiymatining pasayishi.
- Bank hisobotlarini tuzish va yuqori bank tashkilotiga, Markaziy bankka va boshqa tegishli idoralarga taqdim etish tartibi;
- Anuitetning joriy va bo'lg'usi qiymatini aniqlash.
- Moliyaviy risklar va ularni baxolashda buxgalteriya hisobining zaruriyati;
- BHXS ning asosiy shartlari va ularni qo'llash zaruriyati

4 - Topshiriq. Quyida keltirilgan testlarni to'g'ri javobini toping :

1. Moliyaviy hisobotning maqsadi nimalardan iborat?

- A) Moliyaviy ahvol, faoliyat natijalari va moliyaviy ahvoldagi o'zgarishlar haqida ma'lumot taqdim etish;
- B) Hammaga moliyaviy faoliyat haqida umumiy axborot berish;
- V) Kelgusida bo'ladigan operatsiyalarning to'g'riligi haqida ma'lumot berish;
- G) Iqtisodiy qarorlarni qabul qilish uchun zarur bo'lgan barcha ma'lumot bilan ta'minlash.

2. Moliyaviy ahvol to'g'risidagi ma'lumot qaysi hujjatda beriladi?

- A) Balans hisobotida beriladi;
- B) Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotda;
- V) Debitorlar va kreditorlar to'g'risidagi hisobotda;
- G) Oborotlar va qoldiqlar qaydnomasida.

3. Korxona yoki bank faoliyatining natijalari qanday hisobotda aks etiriladi?

- A) Balans hisobotida beriladi;
- B) Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotda;
- V) Debitorlar va kreditorlar to'g'risidagi hisobotda;
- G) Oborotlar va qoldiqlar qaydnomasida.

4. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari Qo'mitasi qachon va qayerda birinchi marta tashkil etilgan?

- A) Germaniyada, 1972 yil;
- B) Germaniyada, 1985 yil;
- V) Amerikada, 1973 yil;
- G) Bryusselda, 1980 yil.

5. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari Qo'mitasi hozirgi kunda nima deb nomlanadi?

- A) Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari Qo'mitasi;

- B) Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari Kengashi;
- V) Buxgalteriya hisobotlari xalqaro standartlari Kengashi;
- G) Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari Assotsiatsiyasi.

6. Nega turli davlatlarda har xil standartlar qabul qilingan?

- A) Har tomonlama qulayligi hisobga olingan;
- B) Har xil davlatlarning mentaliteti, rivojlanish xususiyatlari mavjud;
- V) Har xil davlatlar o'z qonunchiligini ustun qo'yadi;
- G) Har xil davlatlarda buxgalteriya hisobining rivojlanish darajasi turlichadir.

7. Hisob tsikli bu:

- A) Bosh kitob bo'yicha operatsiyalarning hammasini ro'yxatga olish;
- B) Yordamchi kitob bo'yicha barcha operatsiyalarni jamlash va rasmiylashtirish jarayonlarining yig'indisi;
- V) Hujjatlarni rasmiylashtirishni yakunlash;
- G) Xo'jalik operatsiyalarini tahlil qilishdan to hisobvaraqlarni yopish va moliyaviy hisobotlarni tuzishgacha bo'lgan jarayon.

8. Moliyaviy hisobot elementlarini baholashda qo'llaniladigan usullar.

- A) Dastlabki qiymat, amal qilish qiymati, yangi qiymat;
- B) Qoplash qiymati, tiklash, dastlabki qiymat, diskontlangan qiymat;
- V) Diskontlangan qiymat, dastlabki qiymat;
- G) Barcha javoblar to'g'ri.

9. Transformatsiya jadvalini tuzish necha bosqichdan iborat?

- A) Uch bosqich;
- B) Ikki bosqich;
- V) Olti bosqich;
- G) Besh bosqich.

10. Tuzatuvchi (transformatsiyaviy) o'tkazmalar quyidagi hollarda zarur:

- A) Ro'yxatga olingan xarajatlar ikki yoki undan ortiq davrlarga bo'linganda;

- B) Ro'yxatga olingan daromadlar ikki yoki undan ortiq davrlarga bo'linganda;
- V) Ro'yxatga olinmagan daromadlar va xarajatlar mavjud boisa;
- G) Barcha javoblar to'g'ri.

3-Mavzu: Banklarning moliyaviy hisobotlari va ularni tuzish.

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish (5 min)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini tushuntirib, o'quv mashg'uloti guruh bilan ishlash texnologiyasi asosida olib borilishini e'lon qiladi. 1.2 Banklarning moliyaviy hisobotlari va ularni tuzish bo'yicha talabalarning bilimlarini faollashtirish maqsadida savol-javob o'tkazadi. Ularga quyidagi savollar bilan murojat etadi: bank aktivlarini daromadlilik jihatlari tahlili, bank aktiv va passivlarini mutanosibligini tahlili, bank aktivlariga ta'sir etuvchi omillar tahlili. 1-2 ta talabalarning javobini eshitib, qolgan savol-javoblarni har bir guruh berilgan topshiriqni bajarganidan so'ng,	Eshitadilar, yozadilar. Savollarga javob beradilar.

	guruhlar prezentatsiyasidan keyin davom etishini e'lon qiladi.	
2-bosqich Guruhlarda ishlash (20 min.)	2.1. Talabalarni 3 guruhga bo'ladi. Guruhda ishlash qoidalari bilan tanishtiradi. O'quv topshirig'ini tarqatadi. Qanday o'quv natijalari ga erishish mumkinligiga aniqlik kiritadi. Guruh ishini baholash ko'rsatkichlari bilan tanishtiradi. Topshiriqni bajarish jarayonida qanday qo'shimcha materiallardan foydalanish mumkinligi haqida ma'lumot beradi. (darslik, ma'ruzalar matni). Guruhlarda ishlash boshlanganligi haqida e'lon qiladi.	O'quv topshiriqlari shuningdek, baxolash ko'rsatkichlar va mezonlari bilan tanishadilar. Topshiriqni bajarishga kirishadilar.
3-bosqich Prezentatsiya (45 min.)	3.1. Prezentatsiyani tashkillashtiradi. 3.2. Guruhlarda ishlash natajalarini guruhdagilarni o'zlari baholashlarini e'lon qiladi. 3.3. Bilimlarni birlashtiradi va asosiy e'tibomli ish faoliyatida olingan	Umumiy bajarilgan ishning prezentatsiyasida qatnashadilar, to'ldiradilar, baholaydilar.

	natijalarga qaratadi.	
4-bosqich Yakuniy (10 min)	4.1. Qilingan ishga yakun yasaydi. 4.2. Mustaqil ishlash uchun topshiriq beradi: quyidagi mavzuga esse yozish kerak «Bank aktiv va passivlarini mutanosibligini tahlili».	4.1. Eshitishadilar, aniqlaydilar. 4.2. Topshiriqni yozib oladilar.

Guruhda ishlash qoidalari.

1-ilova

- > Har bir talaba guruhdoshini o'zining hurmati va e'tiborliyligi bilan eshita bilishi lozim.
- > Har bir talaba faol qatnashib, berilgan topshiriqni birgalikda javobgarlik xissi bilan bajarishi lozim.
- > Har bir talaba agar unga yordam kerak bo'lsa, albatta guruhdoshidan yordam so'rashi lozim.
- > Har bir talaba agar undan guruhdoshi yordam so'rasa unga albatta yordam berishi kerak.
- > Har bir talaba guruhlar bajargan ishni baholash natijalarida qatnashishi lozim.
- > Har bir talaba tushunishi kerak: boshqalarga yordam bergan holda, o'zlari ham o'rganadilar! Hammamiz bir kadamiz: birga suzib chiqamiz yoki cho'kib ketamiz!

**«Stol atrofida» berilgan masalani muhokama qilib
o'tkazish uchun ko'rsatma:**

1. So'zga chiquvchini fikrini e'tibor bilan, gapini bo'lmasdan, eshitish.
2. Agar sen uning aytgan fikr-mulohazasiga rozi bo'lmasang unda, o'z fikr-mulohazangni aytish uchun ruxsat so'ra.
3. Agar sen so'zga chiquvchining fikr-mulohazasi bilan rozi bo'lsang, ko'rilayotgan savol bo'yicha qo'shimcha qilishni so'ra.

Guruh ishini baholash varag'i.

Guruhlar	Baholash mezonlari							
	Soʻzlab berishi (aniqlilik va tushunarlilik, xulosalarning asoslanganligi)				Topshiriqning bajarilishi (toʻgʻriligi va izchilligi)			
	aʻlo 2,0- ball	yaxshi 1,5- ball	qoniqarli 1,0-ball	qoniqars iz 0,5- ball	aʻlo 2,0- ball	yaxshi 1,5- ball	qoniqarli 1,0-ball	qoniqarsi z 0,5- ball
1								
2								
3								

1-Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

- 1-sonli BHXS.
- Bosh kitob.
- Daromadlar.
- Moliyaviy hisobotlar.
- Xarajatlar.
- Foyda.
- Zararlar.
- Tuzatuvchi oʻtkazmalar.
- Pul mablagʻlari harakati toʻgʻrisida hisobot.

2-Topshiriq. Amaliy mashgʻulotda koʻriladigan savollar:

I. Darsning 1-qismida talabalar tomonidan mavzuning nazariy. jixatdan oʻzlashtirilganlik darajasi savol-javoblar koʻrinishida tekshiriladi.

Quyidagi savollar boʻyicha savol-javob oʻtkaziladi:

1. Hisobot siklining bosqichlari.
2. Sodir etilgan operatsiyalar va boshqa xodisalarni aniqlash, ularni yordamchi kitoblarda qayd etish va Bosh kitobga o'tkazish.
3. Tuzatuvchi o'tkazmalar berish, tuzatilgan balans jadvalini tuzish.
4. Tijorat banklarn tomonidan tayyorlanadigan moliyaviy hisobotlarning turlari.
5. Balans hisobotining mazmuni va tarkibi, uning elementlari.
6. Balans moddalari. Balansdan tashqari moddalar.
7. Foyda va zararlar to'g'risida xisobot, uning mazmuni, tarkibi va elementlari.
8. Foyda va zararlar to'g'risida xisobot moddalarini tuzish qoidalari.
9. Pul oqimlari to'g'risidagi xisobot, uni tuzish maqsadi, mazmuni va taokibi.
10. Pul oqimlari to'g'risidagi xisobot moddalarining tavsiflash va tuzish qoidalari.
11. Kapital o'zgarishlar to'g'risida xisobotining mazmuni va uning tarkibi, elementlari.
12. Kapital o'zgarishlar to'g'risida xisoboti moddalrining tuzish qoidalari.

II. Darsning 2-qismida talabalarga masalalar to'plarnidan masalalar ishlatiladi va nazariy tomondan olingan bilimlar mustahkamlanadi.

Amaliyot darsiga bir necha bankning moliyaviy hisobotlari olib kelinib, talabalarga uni tuzish tartibi, bank moliyaviy holaitiga baxo berish bilan b'ogiiq ish o'yinlarini o'tkazish tavsiya etiladi.

Amaliy vazifalar:

1. Mavzu bo'yicha masala ishlash.
2. Banklarning Moliyaviy hisobotlarini tahlil qilish

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, kontseptual jadval, BBB jadvali.*

(ming so'm)

	Moddalar	2015 yil	2014 yil
	Foiz daromadi		
Oil	Kreditlar bo'yicha foiz daromadi	300 934 633	208 899 213
012	O'zR MB va boshqa banklardagi hisobvaraqlar bo'yicha foiz daromadi	1 399 787	1 418 641
013	Olish va sotish uchun qimmatli qog'ozlar bo'yicha foiz daromadi - savdo		
014	Olish va sotish uchun qimmatli qog'ozlar bo'yicha foiz daromadi - nosavdo		
015	Sotish uchun mavjud bo'lgan investitsiyalar bo'yicha foiz daromadi	1 132 573	1 993 153
016	Co'ndirilguncha ushlab turilgan investitsiyalar bo'yicha foiz daromadi		
017	Teskari REPO bitimlari bo'yicha foiz daromadi		
018	Moliyaviy ijara bo'yicha foiz daromadi		
019	Boshqa foiz daromadlari		
020	Jami: foiz daromadlari	303 466 993	212 311 007
	Foiz xarajatlari		
031	Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foiz xarajatlari	-334 245	-226 502
032	Jamg'arma depozitlar bo'yicha foiz xarajatlari	-10 715 887	-9 502 421
033	Muddatli depozitlar bo'yicha foiz xarajatlari	-23 146 951	-23 582 000
034	Depozit sertifikatlar bo'yicha foiz xarajatlari	-5 088 132	-4 675 960
035	Hukumat hisobvaraqlari bo'yicha foiz xarajatlari		

036	O'zR MBga to'lanadigan hisobvaraqlar bo'yicha foiz xarajatlari		
037	Boshqa banklarga to'lanadigan hisobvaraqlar bo'yicha foiz xarajatlari	-22 721 519	-23 167 633
038	Boshqa qarz mablag'lar bo'yicha foiz xarajatlari	-72 344 149	-41 532 644
039	Chiqarilgan qarz qimmatli qog'ozlari bo'yicha foiz xarajatlari		
040	REPO bitimlari bo'yicha foiz xarajatlari		
041	Boshqa foiz xarajatlari		
050	Jami: foiz xarajatlari	-134 350 883	-102 687 160
060	Sof foiz daromadi	169 116 110	109 623 847
070	Kreditlar bo'yicha ehtimoliy zararlarni (baholash) qayta tiklash	-72 314 384	-49 291 324
080	Zaxirani baholash chegirib tashlanganidan keyingi sof foiz daromadi	96 801 726	60 332 523
	Foizsiz daromad		
091	Vositachilik haqlari va xizmat haqlaridan olingan daromad	115 084 861	99 784.034
092	(Vositachilik haqlari va xizmat haqlari to'lash bo'yicha xarajatlari)	-18 815 635	-16 379 080
093	Savdo operatsiyalaridan foyda (zarar)	8 632 219	11 513 440
094	Valyuta operatsiyalaridan foyda (zarar)	2 161 416	472 365
095	Dividendlar tarzidagi daromad	-5 791 396	-650 079
096	Investitsiyalardan foyda (zarar)	320 598	49 623
097	Dexqon xo'jalik jamiyatlari va qo'shma korxonalar foydasi (zarari)	-4 759 822	-1 061 033
098	Sof pul moddalaridan foyda (zarar)	3 602 170	3 388 645

099	Boshqa operatsiya daromadlari		
100	Jami: foizsiz daromad	100 434 411	97117 915
	Operatsiya xarajatlari		
111	Xodimlarga to'langan ish haqi va boshqa xarajatlar	-86 559 359	-67 716 495
112	Daromad solig'idan tashqari soliq	-21 215 555	-15 988 474
113	Qo'riqlash xarajatlari	-10 407 451	-10 407 451
114	Asosiy vositalarning eskirishi	-8 580 546	-6 880 829
115	Xayriya xarajatlari	-4 202 673	-4 202 673
116	Ijara va ta'minot xarajatlari	-1 464 796	-1 506 038
117	Transport va xizmat safari xarajatlari	-1 832 165	-1 571 188
118	Boshqa operatsiya xarajatlari	-16 423 113	-13 760 851
120	Jami: operatsiya xarajatlari	-150 685 658	-122 033 999
130	Daromad (foyda) solig'idan oldingi sof foyda	46 550 479	35 416 439
	Tugallangan operatsiyalar bo'yicha ko'rilgan foyda (zarar)	2 835 532	-1 138 981
140	Daromad (foyda) solig'ini baholash	-9 395 424	-10 635 814
150	Sof foyda	39 990 587	23 641⁶⁴⁴
151	Boshqa umumiy daromad	825 271	553 278
152	Jami umumiy daromad	40 815 858	24 194 922
160	Bir oddiy aktsiyaga to'g'ri keladigan bazaviy va taqsimlanmagan foyda	387	351
170	Bir oddiy aktsiyaga to'g'ri keladigan bazaviy va taqsimlanmagan foyda	350	691

**PUL MABLAG'LARINING HARAKATI TO'G'RISIDAGI YIG'MA
BALANS HISOBOTI**

(ming so'm)

	Moddalar	2015	2014
	Operatsion faoliyatidan kelgan pul oqimlari		
020	Olingan foizlar	293 173 737	207 895 147
030	To'langan foizlar	-125 413 347	-118 477 860
040	Vositachilik haqlari va xizmat haqlari tarzida olingan pul mablagTari	113 111 160	100 078 176
050	Vositachilik haqlari va xizmat haqlari tarzida to'langan pul mablagTari	-18 815 635	-16 379 080
060	Diling operatsiyalari bo'yicha amalga oshgan sof foyda (zarar)	5 914 780	
070	Xodimlar ta'minoti uchun sarflangan xarajatlar	-84 143 039	-65 160 285
080	Ma'muriy va boshqa operatsion xarajatlar uchun sarflangan xarajatlar	-53 442 323	-52 382 503
090	Boshqa operatsiya daromadlari	3 118 870	3 614 240
100	Mol etkazib beruvchi va xodimlarga to'langan pul mablagTari		
110	To'langan daromad (foyda)solig'i	-13 633 300	-5 693 935
140	Operatsion aktivlari va majburiyatlarda o'zgarishlar yuz berishidan oldin operatsiya faoliyatidan olingan pul oqimlari	119 870 903	53 493 900
150	Operatsiya aktivlarining sof (ko'payishi) kamayishi:		

151	Banklarga berilgan kreditlar va bo'naklarning sof ko'payishi (kamayishi)	-132 944 967	15 725 624
152	Mijozlarga berilgan kreditlar va bo'naklarning sof ko'payishi (kamayishi)	-1 631 540 591	-979 870 384
153	Boshqa aktivlardagi sof (ko'payish) kamayish	-17 235 092	-5 382 645
160	Operatsiya majburiyatlarining sof (ko'payishi) kamayishi:		
161	Depozitlardagi sof ko'payish (kamayish)	83 666 087	469 995 896
162	O'zR MB va hukumatga to'lash hisobvaraqlari bo'yicha sof ko'payish (kamayish)	55 334 384	7 473 392
163	Boshqa majburiyatlar bo'yicha sof ko'payish (kamayish)	-1 976 198	1 671 020
170	Operatsion faoliyatidan kelgan sof pul mablag'lari	-1 524 825 474	-436 893 197
	Investitsiya faoliyatidan kelgan pul oqimlari		
180	Olingan dividendlar	2 161 416	639 151
181	Operatsion faoliyat sifatida tasniflanadigan boshqa qimmatli qog'ozlarni sotib olish	-2 876 085	-44-60 954
182	Operatsion faoliyat sifatida tasniflanadigan boshqa qimmatli qog'ozlarni sotish	111 848	7 129 661
183	Sho'ba, qaram xo'jalik jamiyatlari va qo'shma korxonalarni sotib olish, sotib olingan pul mablag'larini hisobga olinmagan holda	-500 000	
185	Asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar va boshqa uzoq muddatli aktivlarni sotib olish	-31 720 212	-50 769 485

186	Asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar va boshqa uzoq muddatli aktivlarni sotish	11 135 174	1 361 050
187	Shcho"ba korxonaga egalik qilishdan tushgan tushum	17 717 724	
188	Tasarufidagi qaram xo'jalik jamiyatlaridan olingan daromad	52 190	166 799
200	Investitsiya faoliyatidan kelgan sof pul mablag'lari	-3 917 945	-45 933 778
	Moliyaviy faoliyatdan kelgan pul oqimlari		
290	Qarz mablag'lar va qarz qimmatli qog'ozlardan tushumlar	2 164 934 732	1 061 225 600
300	Qarz mablag'lar va qarz qimmatli qog'ozlar bo'yicha to'lovlar	-649 164 912	-120 174 819
310	Moliyaviy ijara bo'yicha to'lovlar		
320	Aktsiyalar chiqarish	63 656 046	85 245 078
330	Aktsiyalarni bekor qilish		
340	O'z aktsiyalarini sotib olish		
350	Sotib olingan o'z aktsiyalarini sotish	-415 536	1 636 415
360	Pul dividendlari to'lash	-11 261 174	-6 764 174
370	Inflyatsiyaning moliyaviy faoliyatga ta'siri		
380	Moliyaviy faoliyatdan kelgan sof pul mablag'lari	1 567 749 156	1 021 168 100
390	Valyuta kursi o'zgarishining pul mablag'lariga va pul ekvivalentlariga ta'siri	2 037 908	1 307 914
400	Inflyatsiyaning pul mablag'lariga va pul ekvivalentlariga ta'siri		
410	Pul mablag'lari va pul ekvivalentlarining sof ko'payishi (kamayishi)	41 043 645	539 649 039

420	Yil boshidagi pul mablag'lari va ekvivalentlari	1 310 638 816	770 989 777
430	Yil oxiridagi pul mablag'lari va ekvivalentlari	1 351 682 461	1 310 638 816

Sodir etilgan operatsiyalar va boshqa xodisalarni aniqlash, tahlil qilish, ularni yordamchi kitoblarda qayd etish va Bosh kitobga o'tkazish tartibini tushuntirib bering?

3 -Topshiriq. Sinov balansini tuzing.

Bank kreditlari bo'yicha foizlidaromadlar	- 40.500.000 so'm
Investitsiyalar bo'yicha foizli daromadla	- 5.500.000 so'm
Boshqa daromadlar	- 20.000.000 so'm
Foizli xarajatlar	- 30.000.000 so'm
Foizsiz xarajatlar	- 2.000.000 so'm
Operatsion xarajatlar	- 10.000.000 so'm
Kreditlar bo'yicha zararlarni qoplash zaxirasi	- 8.000.000 so'm

Bu summalarni tegishli buxgalteriya yozuvlari orqali "jamlangan foyda" hisobvarag'iga o'tkazaing.

Bank daromadlari hisobvaraqlari qoldiqlarini "Jamlangan foyda"

hisobvarag'iga o'tkazish tartibini tushuntiring va o'tkazing

Hisobvaraq nomi	Debet	Kredit
Bank kreditlari bo'yicha foizli daromadlar		
Investitsiyalar bo'yicha foizli daromadlar		
Boshqa daromadlar		
"Jamlangan foyda"		i

**Bank xarajatlari hisobvaraqlari qoldiqlarini “Jamlangan foyda”
hisobvarag‘iga o‘tkazng**

Hisobvaraq nomi	Debet	Kredit
Foizli xarajatlar		
Foizsiz xarajatlar		
Operatsion xarajatlar		
“Jamlangan foyda”		

Foyda summasini “Sof foyda/zarar” hisobvarag‘iga o‘tkazing

Hisobvaraq nomi	Debet	Kredit
“Jamlangan foyda”		
“Sof foyda (zarar)”		

1- TOPSHIRIQ. Testlarni ishleng:

1- sonli BHXS:

- A) Umumiy yo‘nalishdagi moliyaviy hisobot muayyan ma’lumotga talablarni javob beradigan hisobotni talab etish imkoniyati bo‘lmagan foydalanuvchilarning talablarini qondirish uchun tayyorlanadi.
- B) U aloxida takdim etiladigan yoki ommaviy xujjatlarning bir qismini taqdim etadigan hisobot shakllarini o‘z ichiga oladi.
- C) Hamma uchun maqbul barcha ma’lumot beradi
- D) A va V javoblar to‘g‘ri**

2. “Aktivlar” bo‘limi o‘z ichiga quyidagi moddalarni oladi:

- A) Naqd pullar, Markaziy bank va boshqa banklardan olinishi kerak bo‘lgan pullar
- B) Sotish va so‘ndirish uchun mavjud bo‘lgan naqd investitsiyalar, mijozlarga berilgan kreditlar va bo‘naklar, lizing
- C) Asosiy vositalar va bankning boshqa mulklari

D) A, V va S javoblar to'g'ri

3. 1-sonli BHXs bo'yicha daromadlar va xarajatlar tahlilida ikki yondoshish mavjud. Bular:

A) Harajatlarni tavsifi bo'yicha va xarajatlar vazifalari bo'yicha

B) Daromadlarni tavsifi bo'yicha

C) Harajatlarni tavsifi bo'yicha va daromadlar vazifalari bo'yicha

D) To'g'ri javob ko'rsatilmagan.

4. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot -

A) 8-MXXS

B) 7-MXXS

C) 1-MXXS

D) 17-MXXS

4- MAVZU: BANKLARDA HISOB SIYOSATI, BUXGALTERLIK BAHOLASHDAGI O'ZGARISHLAR VA XATOLAR

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulotig akirish (10 min.)	1.1. Ma'ruza-konferentsiyasini olib boruvchi bilan tanishtirib, o'quv faoliyatida rejalashtirilgan ishning maqsadi bilan tanishtiradi. 1.2. Ma'ruza-konferentsiyasini diskussiya shaklida olib borilishini e'lon qiladi va maruza mavzularini eslatib o'tadi (1-ilova) va diskussiya o'tkazish tartibi bilan tanaishtirib, «Baholash mezonlari va ko'rsatkichlari» jadvalini ekranga chiqazadi (2-ilova). Qatnashuvchilarni ish faoliyatini baholash uchun Ekspert guruhini tashkillashtiradi.	Eshitadi va yozil oladi.
2-bosqich. Asosiy qism (60 min.)	2.1. Talabalarni tayyorgarlik maruzalari va xabarlarini chiqishlarini tashkil etadi. E'tibor bilan materiallar mazmunini ochib berilishi logikasini kuzatadi. Agar ko'rilyotgan materialni taxlil qilish kerak bo'lib qolsa, maruzachi talabani vaqtincha bir necha vaqtga to'xtatib, seminami jamoa bilan xal qilishga o'tkazadi. - savollar beradi (3-ilova); -maruzani asosiy xolini aniqlaydi;	2.1. Maruzach: maruzaini o'qiydi, Taqrizchi dok-ladni ijobiy va salbiy tomonlarini belgilab boradi. Oponentlar o'z fikrla-rini bayon etib, savollar berishadi.

	- aytib o'tilgan fikr-muloxazalarga o'zining qiziqishini ko'rsatadi. Xar bir maruzaning xal qilinishidan keyin, ularni umumlashtirgan xoldi yakun yasaydi.	2.2. Qatnashuvchilar disskutsiya qili umum jamoa bila: maruzani mazmunini xa qili-shadi. Ekspertlar maruzachilarni, taqrizchilarni v; opponentlar-ni baholashadi.
3-bosqich. Yakuniy qism (10 min.)	3.1. Olingan o'quv natijalarni umumlashtirib, yakun yasaydi va faol qatnashganlarni maqtab o'tadi. 3.2. Mustaqil tayyorlash uchun uyga vazifa beradi.	Talabalar Eshitad va yozib oladi.

1- Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

- 1. Birlamchi hujjat.**
- 2. Moliyaviy hisobotlar.**
- 3. Hisob siyosati.**
- 4. Hisob siyosatidagi o'zgarishlar.**
- 5. Tuzatuvchi o'tkazmalar.**

2- Topshiriq. AMALIY MASHG'ULOTDA KO'RILADIGAN SAVOLLAR:

1. Banklarda hisob siyosati, uning maqsadi va tarkibi.
2. Hisob siyosatiga qo'yiladigan talablar.

3. Hisob siyosatida buxgalterlik baholashdagi o'zgarishlar va xatolarnig aks ettirilishi.

Ushbu savollar quyidagi kichik savollar yordamida ko'rib chiqiladi:

1.O'zbekiston Respublikasi Milliy standartlarining mazmunini va undagi qaysi standartlar bank tizimiga taa'luqli ekanligini tushuntirib bering.

1. Hisob siyosatining mazmuni nimadan iborat?
2. Hisob siyosatining konseptual asoslarida nimalar ko'rsatiladi.
3. Hisob siyosatidagi o'zgarishlar moliyaviy hisobot taqdim etishning o'tgan davriga jiddiy ta'sir qilgan xollarda banklar tushuntirishlarida qanday axborotni yoritib berishi talab etiladi?
4. Fundamental xatolarning mohiyatini tushuntirib bering.
5. Bank balansida yil boshiga taqsimlanmagan foydaning qoldig'idagi fundamental xatolari aks ettirilganda qanday axborotlar ochib berilishi lozim?
6. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi avvalgi davrlar hisobotlarida yo'l qo'yilgan xatolarni tuzatishda aniqlangan summa moliyaviy natijalarning qaysi moddasiga kiritiladi?

Amaliy vazifalar:

1. Mavzu bo'yicha masala ishlash.
2. Bir necha banklarning Hisob siyosatini o'rganish, solishtirish va tahlil qilish

3- Topshiriq. Quyidagi savollar bo'yicha referat va taqdimot tayyorlang va ximoya qiling:

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy standartlarining mazmunini va undagi qaysi standartlar bank tizimiga taa'luqli ekanligini tushuntirib bering.
2. Hisob siyosatining mazmuni va uning konseptual asoslarida nimalar ko'rsatiladi.

3. Hisob siyosatidagi o'zgarishlar moliyaviy hisobot taqdim etishning o'tgan davriga jiddiy ta'sir qilgan xollarda banklar tushuntirishlarida axborotni yoritib berish.
4. Fundamental xatolarning mohiyati.
5. Bank balansida yil boshiga taqsimlanmagan foydaning qoldig'idagi fundamental xatolari aks ettirilganda axborotlar ochib berilish.
6. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi avvalgi davrlar hisobotlarida yo'l qo'yilgan xatolarni tuzatishda aniqlangan summa moliyaviy natijalarning qaysi moddasiga kiritiladi?
7. **Quyida keltirilgan bank hisob siyosatining alohida bo'limlarini o'rganib chiqing:**
 - I bob. Umumiy qoidalar
 - II bob. Buxgalteriya hisobini tashkil etish
 - III bob. Bank operatsiyalarining hujjatlashtirilishi
 - IV bob. Operatsiyalar hisobini yuritish
 - VI bob. Kredit va depozitlar bo'yicha foizlarni hisoblash tartibi
 - VII bob. Bankning debitor va kreditor qarzlari hisobini yuritish tartibi
 - VIII. Bank kapitali hisobini yuritish
 - IX bob. Soliqqa tortish
 - X bob. Bank operatsiyalarini nazoratdan o'tkazish
 - XI bob. Jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo'yicha ichki nazoratni tashkil etish
 - XII bob. Buxgalteriya hisobida to'g'rilovchi o'tkazmalarni amalga oshirish tartibi
 - XIII bob. Buxgalteriya hisobida to'g'rilovchi o'tkazmalarni amalga oshirish tartibi

4- Topshiriq. Testlarni ishleng

1. Moliyaviy hisobotlarning elementlari qaysi qatorda to'liq va to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Daromadlar, xarajatlar, foyda yoki zarar;
- B) Aktiv, majburiyat, kapital, xarajat, daromad;

- V) Aktiv, majburiyat, kapital;
- G) Foyda va zararlar.

2. “Foyda va zararlar to‘g‘risida”gi moliyaviy hisobotning elementlari

qaysi qatorda to‘liq va to‘g‘ri ko‘rsatilgan?

- A) Daromadlar, xarajatlar, foyda yoki zarar;
- B) Aktiv, majburiyat, kapital, xarajat, daromad;
- V) Aktiv, majburiyat, kapital;
- G) Foyda, daromad va xarajatlar.

3. “Balans hisoboti” ining elementlari qaysi qatorda to‘liq va to‘g‘ri ko‘rsatilgan?

- A) Daromadlar, xarajatlar, foyda;
- B) Aktiv, majburiyat, kapital, xarajat, daromad;
- V) Aktiv, majburiyat, kapital;
- G) Foyda va zararlar.

4. 7-MXXS standartiga muvofiq hisobot davri davomida pul mablag‘larining harakati qanday ko‘rinishda tavsiflanishi lozim bo‘ladi:

- A) Operatsion faoliyat bo‘yicha pul mablag‘lari harakati;
- V) Investitsion faoliyat bo‘yicha pul mablag‘lari harakati;
- S) Moliyaviy faoliyat bo‘yicha pul mablag‘lari harakati.
- D) A, V va S javoblarini umumlashtirish to‘g‘ri

5. Moliyaviy hisobotlarning elementlari qaysi qatorda to‘liq va to‘g‘ri ko‘rsatilgan?

- A) Daromadlar, xarajatlar, foyda yoki zarar;
- B) Aktiv, majburiyat, kapital, xarajat, daromad;
- V) Aktiv, majburiyat, kapital;
- G) Foyda va zararlar.

**5- MAVZU: BANKLARDA MOLIYAVIY AKTIVLARNI
MHXSLARI ASOSIDA HISOBGA OLISH**

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (10 min.)	1.1. E'lon qiladi: mavzuni, maqsadini, o'quv mashg'ulotini o'tkazish rejasi va uning rejadagi natijalarini. 1.2. Eslatib o'tadi: Insert usulini qo'llagan holda mavzuni mustaqil ma'ruzalar matnidan o'qish. Talabalarga tayanch iboralarini aytib, ularga tushuncha berishni so'raydi. Blits-so'rov o'tkazadi. 1.3. Ma'ruzalar matnini mustaqil o'qish natijasida, Insert metodini qo'llagan xolda talabalarda qanday savollar hosil bo'lganligini aniqlab A32 varag'ini qo'llagan holda doskada ularni yozib boradi. Talabalarni hech qanday mezonisiz 4-guruhga bo'ladi.	Eshitadi, yozil oladi va mavzi bo'yicha tayanch iboralarini aytishadi. Hosil bo'lgar savollarni so'rashadi.
2-bosqich. Asosiy qism (55 min.)	2.1. O'tiladigan mavzudagi savollarni guruhlariga bo'lib berilishi va guruhlar o'zlari «ekspert» vazifasini bajarishlarini e'lon qiladi. Ekspert qog'ozlarini tarqatib (1-ilova) - bir vaqtni o'zida proektor yordamida ulardagi yozuvni ekranga chiqazadi, tushuntiradi va xuddi shunday yo'l bilan talabalarni bajarilgan ishning natijasini	Topshiriq b-n tanishishadi, natijalarni aniqlashtirishadi, savollar berishadi. Guruhlarda (2-

	baholash ko'rsatkichlari va kriteriyasi bilan tanishtirib o'tadi. (2-ilova). Guruhlarda ishlash boshlanganligi haqida e'lon qiladi. 2.2. Presentatsiyani tashkil qiladi: 1) maslahatchi/arbitr sifatida ishtirok etadi; 2) gapirayotgan liderlarga va guruh a'zolariga Insert jadvali natijalari bo'yicha yozilgan savollardan foydalangan holda savollar bilan murojat qiladi; 3) har bir guruhning chiqishidan keyin xulosa qiladi va talabalarni e'tiborini mavzudagi asosiy masalaga qaratadi. 2.3. Talabalarni o'quv materialini o'zlashtirganlik darajasini tekshirish maqsadida ularga savollar bilan murojat qiladi. (3-ilova).	min) ishlashadi jamoa bo'lib yoki aloxida mini guruhlar bo'lib savollarga javoblar tayyorlashadi (bunda albatta savollar jamoa bo'lib hal qilishadi). Ko'rsatish mater ialini tayyorla shadi. Presentatsi bilan chiqishadi (8min). Savollarga javob berishadi.
3-bosqich. Yakuniy qism (10 min.)	3.1. Olingan natijalarni umumlashtirib, faol qatnashgan talabalarni maqtab o'quv faoliyatiga yakun yasaydi. Talabalarni o'quv faoliyatida olgan bilimlarini kelgusi kasbiy-xunarlarida kerakliyligini belgilaydi. 3.2. Mustaqil ishlashlari uchun topshiriq beradi: 1) jo'zlarini tekshirish uchun og'zaki savollarga javob berish (4-ilova); 2) ushbu mavzudan amaliy-diskussiya mashg'ulotiga tayyorgarlik ko'rish. Maruza uchun mavzular tarqatib, taqrizchilarni,	Mustaqil tayyorlash uchun topshiriqni Eshitadi, yozib oladi. Maruza uchun mavzu tanlashadi va diskussiyani o'tkazish tartibini xal qilishadi.

opponentlarni tayinlab, diskussiyani o'tkazish tartibi bilan tanishtiradi.

1-ilova

Ko'rsatkichlar va baholash mezonlari.

Guruh	Savolni ma'nosi (to'liqligi, aniq ochib berilganligi)	Natija (o'mi ochib berilgan, kategoriyasi aniqlangan)	Guruhning faolligi (qo'shimcha qilish, savollar berish, javoblar)	Ballar	Baho 2-3-«a'lo» 1-2-«yaxshi» 0,5-1-«q-li»
	(1,2)	(1,2)	(0,6)	(3,0)	
1					
2					
3					
4					

1- Topshiriq. Banklarda moliyaviy aktivlarni MHXSlari asosida hisobga

olish AMALIY MASHG'ULOTDA KO'RILADIGAN SAVOLLAR:

1. Moliyaviy vosita (instrument)lar va ularning banklarda shakllanishi.
2. Moliyaviy aktivlarning birlamchi tan olinishi va baholanishi.
3. Moliyaviy aktivlarni sotib olishdagi diskont, mukofot va xarajatlar amortizatsiyasi.
4. Moliyaviy aktivlarni keyingi baholash va uning hisobi.
5. Moliyaviy aktivlarni tan olishni to'xtatish va uni hisobdan chiqarish.

6. Banklarda moliyaviy aktivlarni qayta tasniflash va uni hisobga olish.
7. Banklarda moliyaviy aktivlarning qadrsizlanishi, uning hisobi.

Quyidagi savollarni guruhlarga bo'linib o'rganish:

1. Kreditlarni hisobga olish
2. Qimmatli qog'oz larni hisobga olish

2- TOPSHIRIQ. Testlarga tog'ri javobni belgilang.

1. MHXSlariga asosan aktivlar - ?

- A) Avvalgi davrlarda sodir etilgan opeartsiyalarlar natijasida olingan va korxona yoki bank tomonidan nazorat qilinadigan, ulardan foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy naf olinishi kutiladigan resurslardir.
- B) Avvalgi davrlarda sodir etilgan opeartsiyalarlar natijasida berilgan va, ulardan foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy zarar kutiladigan mablag'dir.
- C) ToTovlar oldindan belgilangan yoki belgilanmagan nohosilaviy moliyaviy aktivlar
- D) Foizlari kelishilmagan shartnoma bo'yicha pul mablag'larining qaytarilishi

2. Moliyaviy aktivlar -?

- A) avvalgi davrlarda sodir etilgan opeartsiyalarlar natijasida berilgan va, ulardan foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy zarar kutiladigan mablag'dir.
- B) moliyaviy vositalarning bir turi bo'lib, pul mablag'lari, pul mablag'lari yoki boshqa moliyaviy aktivlarni boshqa bank yoki korxonadan olish huquqi shakldagi har qanday aktiv, kelgusida manfaat keltirish imkoniyati bo'lgan moliyaviy vositalarni boshqa bank yoki korxona bilan ayirboshlash huquqi.
- C) Faol bozorda kotirovka qilinmaydigan aktivlar
- D) To'g'ri javob yo'q

3. Kreditlar va olinishi lozim bo'lgan mablag'lar hisobvaraqlari bu-?

- A) Faol bozorda kotirovka qilinmaydigan, ular bo'yicha to'lovlar oldindan belgilangan yoki o'atilgan nohosilaviy moliyaviy aktivlar
- B) Faol bozorda kotirovka qilinmaydigan aktivlar
- C) Pul mablag'larining ekvivalentlari to'g'risidagi axborotlarini yoritib berishlari lozim bo'ladigan aktivlar
- D) Sotish va so'ndirish uchun mavjud bo'lgan naqd investitsiyalar.

4. Agar kredit kafolat beruvchi tomonidan qaytarilsa, quyidagi buxgalteriya o'tkazmasi amalga oshiriladi:

- A) Dt - Kafolat beruvchi (kafil) talab qilib olinguncha depozit hisobvarag'i
Kt - Ssuda hisobvarag'i
- B) Dt - Ssuda hisobvarag'i
Kt - Kafolat beruvchi (kafil) talab qilib olinguncha depozit hisobvarag'i
- C) Dt - Ssuda hisobvarag'i
Kt - "Kassadagi naqd pul va boshqa to'lov hujjatlari"
- D) Dt — "Kassadagi naqd pul va boshqa to'lov hujjatlari"
Kt - Kafolat beruvchi (kafil) talab qilib olinguncha depozit hisobvarag'i

MASALA

Bank mas'uliyati cheklangan jamiyatga 1 yil muddatga 12 mln. so'm .kredit berdi. Berilgan kreditning yillik stavkasi 60 foiz. Foizlar kredit shartnomasiga ko'ra har chorakda qaytarilishi lozim.

Talab qilinadi:

1. Kredit uchun to'lanishi lozim bo'lgan foiz summasini aniqlang.
2. Har oyning oxirida hisoblangan foizlarga provodka tuzing.
3. Har chorakning oxirida kredit va uning foizini qaytarilishi bo'yicha provodka tuzing.

*

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *blaster, BBB jadvali, T -jadval, BLOT-tahlil jadvali.*

3-topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

1. Aktivlar
2. Moliyaviy aktivlar
3. Moliyaviy vosita
4. Moliyaviy vositalar
5. Qadsizlanishdan ko‘riladigan (yoki ko‘rilishi mumkin bo‘lgan) zarar
6. Qoplanadigan qiymat
7. Real foiz stavka usuli

6- MAVZU: BANKLARDA MODDIY VA NOMODDIY AKTIVLAR VA ULARNING MHXS BO‘YICHA HISOBI

Mavzu bo‘yicha amaliy mashg‘ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich. O‘quv mashg‘ulotiga kirish (5 min.)	1.1. Mavzuni, uni maqsadini, o‘quv mashg‘ulotining natijalarini va uni o‘tkazish bo‘yicha rejani e‘lon qiladi. 1.2. Ko‘rgazmali materiallardan foydalanib talabalarga mavzuni qisqa qilib qaytaradi. 1.2. Talabalarni bilimini oshirish uchun ularga o‘rganilayotgan mavzu yuzasidan uchta taklifni etishlarini aytib blits-savol- javob o‘tkazadi.	Eshitadi va yozib oladi. Savollarga javob berishadi.
2-bosqich. Individual ishlash (15 min.)	2.1. Testlarni 2 ta guruhga tarqatadi va test boshlanganligi to‘g‘risida e‘lon qiladi. (1- ilova). Javoblar varag‘ini yig‘ib oladi. 2.2. Talabalar bilimini mustaxkamlash va chuqurlashtirish maqsadida keyingi ish guruhlarda olib borilishi haqida e‘lon qiladi.	Testni yechib, ishlarini topshiradilar.

3-bosqich Jamoa bo'lib ishlash. (55min)	3.1. Qatnashuvchilarni guruhlarga bo'ladi. 3.2. Xar bir guruh o'ziga topshirilgan masalani qo'shimcha ma'lumotlardan (4- ilova) foydalangan holda echib va uni natijasini prezentatsiya qilish uchun aniq qilib varaqqa yozishi kcrakligini tushuntiradi. 3.3. Ekspert varaqchalarini har bir guruhga tarqatadi (2-ilova) va natijalarni baholash mezonlarini e'lon qiladi. (3-ilova). 3.4. Guruhlar berilgan masalani echishgandan so'ng prezentatsiya qiluvchi talabani o'qituvchini o'zi tayinlashini e'lon oiladi va har bir guruh qatnashuvchisini olgah bahosi umumiy guruh uchun olingan baho bilan tenglashtirilishi to'g'risida tushuntiradi. 3.5. Prezentatsiyani va guruhlar ishini natijasini baholashni tashkillashtiradi. 3.6. Agar guruhning javobi qoniqarli bo'lmasa unda javobni to'ldirishni tabl'if etadi. 3.7. Olingan bilimni umumlashtirib, taxlil qiladi va to'g'ri javobni beradi.	Berilgan topshiriqni bajarishadi. Bajargan ishlar-ini prezentatsiya qilishadi (5 minutgacha). Qolgan talabalar savollar berib javobni to'ldirib ishtirok eti shadi va baholashadi
4-bosqich. Yakuniy qism (5 min.)	4.1. Amaliy mashg'ulot bo'yicha qo'yilgan masalani echilganligiga)'akun yasaydi, baholaydi va rag'batlantiradi. 4.2. Kelgusi darsda 7- mavzu: bo'yicha ma'ruza bo'lishini e'lcen qilib, uni Insert usulida o'qib, mustaqil tayyorlanib lcelishlarini tushuntiradi.	Talabalar Eshitadi va yozib oladi aniqlaydi.

1-Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

1. Asosiy vositalar.
2. Nomoddiy aktivlar.
3. Gudvill (goodwill).
4. Mualliflik huquqlari.
5. Patent.
6. Savdo markalari.
7. Amortizatsiyalanadigan qiymat.
8. Qadrsizlanishdan zarar.
9. Qoplash qiymati.
10. Tugatish qiymati.
11. Foydali xizmat muddati.

2- Topshiriq. Ushbu berilgan har bir standartning amal qiladigan hisob sohalari, uning maqsadi, vazifalari va asosiy tushunchalar ta’rifini yozma ravishda tayyorlang.

1. MHXS (IAS) 16: Asosiy vositalar;
2. MHXS (IAS) 38: Nomoddiy aktivlar;
3. MHXS (IAS) 36: Aktivlarning qadrsizlanishi;
4. MHXS (IAS) 17: Ijara;
5. MHXS (IFRS) 5: Sotish uchun mo‘ljallangan uzoq muddatli aktivlar va tugatilgan faoliyat.

3-Topshiriq. Berilgan ma'lumotlarga asosan masalalarni bajaring.

1- masala

A. Bank 6,0 mln so'm balans qiymatdagi avtomobilni (boshlang'ich qiymati 15 mln. so'm, eskirish summasi 9 mln. so'm) B. Bankning nusxa ko'chirish mashinkasiga almashdi. Avtomobil va nusxa ko'chirish mashinalarining solishtirma qiymati 6,5 mln. so'm

Talab qilinadi:

1. Bankning almashlash tartibini hisoblang.
2. Avtomobilni hisobdan chiqarishdan foydani hisoblang.

2- masala

A. Bank bino qurish uchun yangi yer uchastkasi sotib oldi. Bu yer uchastkasi uchun 1,7 mln so'm, broker xizmatlari uchun 60 ming so'm va advokat xizmati uchun 20 ming so'm hamda eski binoni buzish uchun 100 ming so'm to'ladi. Tugatish xarajatlari 40,0 ming so'm va yemi tekislash uchun 10,0 ming so'm to'landi.

Talab qilinadi:

1. Sotib olinayotgan yer uchastkasi qiymati 1850 mln. so'mni tashkil etdi.
2. Sotib olish va tugatish xarajatlari bo'yicha operatsiyalarga provodka tuzing.

3- masala

Bank yangi ma'muriy binoni qurish uchun quyidagi xarajatlarni amalga

oshirdi:

1. Yemi sotib olish bahosi 60,0
2. Yuridik xizmat haqi 2,0
3. Arxitektura ishlari uchun 8,0
4. Qurilish xarajatlari 350,0
5. Yangi binoni bo'yash 15,0

8 yildan so'ng bino uchun qo'shimcha xarajatlar qilindi.

1. Reja bo'yicha ta'mirlashga 10,0

2. Fasadni bo'yashga 12,0
3. Elektroprovodkalarini almashtirishga 32,0
4. Tomni qisman almashtirishga

Talab qilinadi:

1. Yer va binoni boshlang'ich qiymatini alohida hisoblang.
2. Moliyaviy hisobot moddalari bo'yicha qo'shimcha xarajatlarni hisoblang.

4 -masala

Bank 2013 yil 1-iyulda qiymati 100,0 mln so'm bo'lgan avtomobil sotib oldi. Avtomobilning xizmat muddati 5 yil. Bank 2016 yil 30 iyun da 55 mln so'mga avtomobilni sotgan. Avtomobilning amortizatsiya ajratmasi miqdori yillik 20%.

Talab qilinadi:

1. Avtomobilni 2015yil 30 iyunga balans qiymatini aniqlang.
2. Avtomobilni sotishdan foyda yoki zarami aniqlang.
3. Operatsiyalarga provodka tuzing.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, blaster, BBB jadvali.*

7- MAVZU: TIJORAT BANKLARIDA MAJBURIYATLAR HISOBİ

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (10 min.)	1.1. Ma'ruzaning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. 1.2. Mashg'ulotni o'tkazish shakli va baholash mezonlarini e'lon qiladi (1- ilova). 1.3. Har bir tinglovchiga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi. 1.4. Mavzu bo'yicha ma'ruza mashg'ulotining ma'ruza rejasiga izoh beradi.	Eshitadi va yozib oladi.
2-bosqich. Asosiy jarayon (60 min.)	2.1. Quyidagi savollarga o'ylab javob berishlarini so'raydi: Tijorat banklarida majburiyatlarning shakllanishi va ularning buxgalteriya hisobida tan olinishi. Bank majburiyatlarining turlari. Banklarda depozit operatsiyalari hisobi. Banklarda qarz mablag'lari hisobi. Banklarda majburiyatlar hisobi. qilish. Talabalarni javoblarini eshitib, to'g'ri yo'naltirib turadi va asosiy e'tibomi	Savollarga og'zaki javob beradilar va jadvallar tahlil etilib xulosalar apyon etiladi.

	mavzuning maqsadiga qaratadi, tushuncha beradi va bu savolga yakun yasaydi. 2.2. Tinglovchilarga erkin fikr aytishga ruxsat beradi va ularni rag'batlantiradi. Maslahatchi sifati-da qatnashadi, izoh beradi, aniqlashtiradi va o'zgartishlar kiritadi. 2.3. Har bir talabaning berilgan savollarga javobidan keyin xulosa qiladi, talabalarning e'tiborini ushbu mavzudagi masalaning mazmuniga qaratadi.	
3-bosqich. Yakuniy qism (10 min.)	3.1. Amaliyotga yakun yasaydi. 3.2. Baholaydi va rag'batlantiradi. 3.3. Kelgusi dars mavzusini e'lon qilib, mustaqil tayyorlanib kelishlari uchun uyga «Jismoniy shaxslarni daromad solig'ini takomillashtirish» mavzusiga esse yozishga topshiriq beradi (4-ilova).	Talabalar Eshitadi va yozib oladi.

Darsning 1-qismida dastlab quyidagi savollar bo'yicha savol-javob

o'tkaziladi:

1. Tijorat banklarida majburiyatlarning shakllanishi va ularning buxgalteriya hisobida tan olinishi.
2. Bank majburiyatlarining turlari.
3. Banklarda depozit operatsiyalari hisobi.
4. Banklarda qarz mablag'larini hisobi. Banklarda majburiyatlari hisobi.

1-Guruhlar bir-birining matnlarini almashadilar.

1. Matnni o'qib chiqing.

2. Olingan ma'lumotlarni diqqat bilan o'rganib, qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V- bilaman;

+ - yangi ma'lumot;

— bilganlarimga zid;

? - meni o'ylantirmoqda.

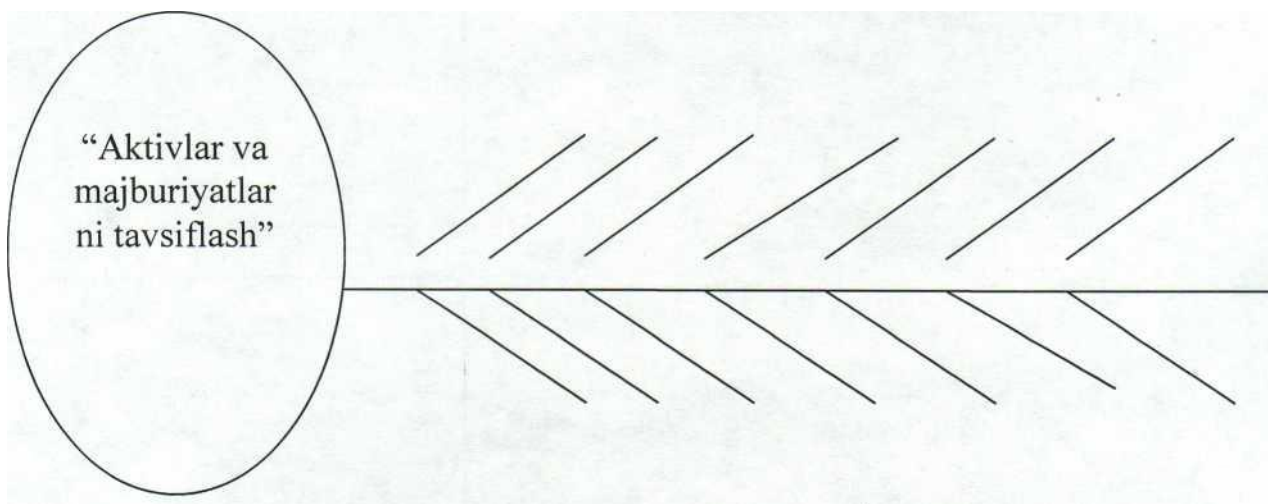
Insert jadvali

Javoblar variantlari	V	+	—	?
Majburiyatlarning ta'rifi				
Moliyaviy majburiyatlarning ta'rifi		-		
Uzoq muddatli majburiyatlar				
Qisqa muddatli majburiyatlar				
Moliyaviy majburiyatlarni tan olish				
Qarz majburiyatlarini bildiruvchi qimmatli qog'ozlar				
Qarz majburiyatlarini bildiruvchi qimmatli qog'ozlarni hisobga olish				
Uzoq va qisqa muddatli majburiyatlar				

2- **TOPSHIRIQ: “Baliq skeleti” texnikasi asosida “Aktivlar va majburiyatlarni tavsiflash” savoliga javob beriladi.**

Ushbu texnologiya bank aktivlari va majburiyatlarining qiyosiy tavsifi keltiriladi, talabalar ularni oson ajratishga o'rganadilar. Yuqori qismida Bank

aktivlarining 3 ta tavsifi, ketidan aktivlarning qisqa muddatli aktivlar bo'ladigan holatlari yozilsa, pastki qismida esa majburiyatlarining 3 ta tavsifi, ketidan majburiyatlarning qisqa muddatli majburiyat bo'ladigan holatlari yoziladi.

3- Topshiriq. Testlarni yeching

1. Majburiyatlar bu -

A) Avvalgi davrlarda sodir etilgan hodisalar natijasida pay do bo'lgan korxonaning joriy qarzi, ushbu qarzlar qaytarilishi natijasida korxonaning iqtisodiy nafni o'z ichiga olgan resurslarni kamayishiga olib keladi.

B) Bank tomonidan nazorat qilinadigan resurslardir.

S) Avvalgi davrlarda sodir etilgan opearsiyalarlar natijasida olingan va bank tomonidan nazorat qilinadigan, ulardan foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy naf olinishi kutiladigan resurslardir

D) Barcha majburiyatlarni ayirgandan keyin bank aktivlardagi bo'lgan ulushi.

2. Majburiyatlar o'z ichiga quyidagi moddalarni oladi:

A) Talab qilib olinguncha saqlanadigan, muddatli, jamg'armali depozitlar

V) Hukumatga va boshqa to'lanishi kerak bo'lgan mablag'lar, soliq majburiyatlari

S) REPO va boshqa qarz mablag'lar, chiqarilgan qarz majburiyatlari va boshqa majburiyatlarni oladi.

D) Barcha javoblar to'g'ri

3- Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

1. Bank depozitlari.
2. Depozit operatsiyalari.
3. Depozit.
4. Majburiyat.
5. Moliyaviy majburiyat
6. Pulga oid moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlar.
7. Ulushga oid vosita.

8-MAVZU: TIJORAT BANKLARIDA KAPITAL HISOBI

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish jarayon-lari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich Kirish (5 min.)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. 1.2. Bank sof foydasi va uni rentabelligi tahlili bo'yicha talabalarning bilimlarini faollashtirish maqsadida blits-so'rov o'tkazadi. 1. Bank kapitalining mohiyati va tarkibi. 2. Bank kapitalining buxgalteriya hisobida tan olinishi.	1.1. Eshitadilar . 1.2. Savollarga javob beradilar.

	3. MHXSlari asosida bank ustav kapitali hisobi. 4. Banklarda zaxira kapitali hisobi. Bank foydasi va uning hisobi.	
2-bosqich Bilimni faollashtirish (5 min.)	1. Bank kapitalining mohiyati va tarkibi. 2. Bank kapitalining buxgalteriya hisobida tan olinishi. 3. MHXSlari asosida bank ustav kapitali hisobi. 4. Banklarda zaxira kapitali hisobi. Bank foydasi va uning hisobi. Berilgan javoblarni eshitadi va mavzuning yoritilishini guruh bo'lib ko'rib chiqish kerakligini aytadi. 2.2. Mavzuni muhokama qilish «Doira atrofida» bo'lishini e'lon qiladi. «Doira atrofida» ishlash qoidasi bilan tanishtiradi.(1 -ilova)	2.1. Bank faoliyatining samaradorligi bilan bog'liq muammolarni o'rganadilar va aytadilar. 2.2. Eshitadilar va savol beradilar.
3-bosqich Guruhda ishlash juftlik da (10 min.)	3.1. Talabalarni guruhlariga bo'ladi. «Doira atrofida» muhokama qilish uchun tarqatma materiallar beradi, savollarni taqsimlaydi (2-ilova). Eslatadi, hech qanday qo'shimcha materiallardan foydalanish mumkin emas. Baholash varag'ini tarqatadi. (3-ilova). 3.2. Guruh ishini boshlanganligini e'lon qiladi, zarur bo'lganda maslahat berishini aytadi.	3.1. O'quv vazifasi, qoidalar va natija kartochkasi bilan tanishib chiqadilar. 3.2.Vazifani bajaradilar, taqdimot varag'ini to'lg'azadilar.

4 -bosqich «Doira atrofida» muhokama qilish (55 min.)	4.1. Jamoa bo'lib muhokama qilishni uyushtiradi. Mavzuni yoritilishiga, xulosa qilinishiga e'tibor beradi va baholaydi.	4.1. Guruh liderlari jamoa fikrini birlashtiradi. Ishtirokchilar qo'shimcha qiladilar, savol beradilar.
5 -bosqich Yakunlash (5 min)	5.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o'qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. Darsda aktiv qatnashgan talabalarni taqdirlaydi. 5.2. Mustaqil ishlash uchun vazifa beradi: Mavzudagi savollarga puxta tayyorgarlik ko'rib kelish kerakligini aytadi. <i>Mavzuni yoritilishiga, xulosa qilinishiga e 'tibor beradi va baholaydi.</i>	4.1. Eshitadilar.

1-ilova

Q

«Doira atrofida» mavzularni muhokama qilish qoidalari.

1. So'zga chiquvchining fikrini e'tibor bilan eshitish va unga halaqit bermaslik kerak.
2. Uning fikriga qo'shilmasang o'z fikringni bildirish uchun ruhsat so'ra.
3. So'zga chiquvchining fikriga qo'shilsang, mavzuni to'laroq yoritishi kerak bo'lsa, qo'shimcha qilishni taklif qil.

«Doira atrofida» muhokama qilish uchun savollar.

1. Bank kapitalining mohiyati va tarkibi.
2. Bank kapitalining buxgalteriya hisobida tan olinishi.
3. MHXSlari asosida bank ustav kapitali hisobi.
4. Banklarda zaxira kapitali hisobi. Bank foydasi va uning hisobi.

3-ilova

Natijalarni baholash varag'i

Yakka baholash (1 ball) va guruhda ishlash bahosi (2 ball). Amaliy mashg'ulotda maksimal baho - 3 ball: 2,2 -3 balgacha - «a'lo»; 1,2-2 balla - «yaxshi»; 0,5 - 1,1 - «qoniqarli»; 0-0,5 ballov - «qoniqarsiz».

Savol nomeri va guruh lar	Javob (1 ball)	Boshqalarga savol 0,2 ball	Qo'shimcha 0,2 ball	Qo'shimcha ishlar (sxema, jadval va boshqalar 0,6 ball	Jami ballar 2 ball
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					

10					
11					

Rentabellik -korxona faoliyatining foydalik darajasi. Uning uch xil ko'rsatkichi mavjud: korxona aktivlari rentabelligi, xususiy kapital rentabelligi va sotilgan mahsulot rentabelligi. Bu ko'rsatkichlarni balansdagi (sof) foyda ko'rsatkichini korxona aktivlarining o'rtacha yillik qiymati, muomalaga chiqarilgan aktsiyalar miqdori, xususiy kapital miqdori va sotilgan mahsulot tannarxiga nisbati bilan aniqlanadi.

1-Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

1. Bank kapitali.
2. Regulyativ kapital.
3. Tijorat banklarining sof foydasi.
4. Taqsimlanmagan foyda.
5. Foizli marja.
6. Zaxira (provision).
7. Ustav kapitali nima va uni shakllantirish qanday bosqichlardan iborat?
8. Ustav kapitaliga qo'yiladigan minimal talablar qanday?

2- Topshiriq. Berilgan teslarni to'g'ri javobini belgilang.

1. Kapital - bankning o'z mablag'iga bo'lib, uning tarqibiy qismlariga (MHXS-1) kiradi:
 - A. Ustav kapitali, zahira kapitali, taqsimlanmagan foyda kiradi.
 - B. Ustav kapitali, ko'shimcha kapital, zahira kapitali, taqsimlanmagan foyda kiradi.

- C. Ustav kapitali, qo‘shimcha kapital, taqsimlanmagan foyda kiradi.
- D. Ustav kapitali, ko‘shimcha kapital, zahira kapitali kiradi.

2. Xususiy kapital o‘zgarishi hisobot ma’lumotlariga asosan bir aksiyaga to‘g‘ri keladigan foydani aniqlash formulasini toping.

- A. $AF = b \cdot 1 \cdot f$ aksiyaning bozor qiymati/ muomaladagi oddiy aksiyalar.
- B. $AF = (\text{Sof foyda-imtiyozli aksiya divideidi}) / \text{muomaladagi oddiy aksiyalar.}$
- C. $AF = (\text{Aksioner kapitalining qiymati} - \text{imtiyozli aksiyalar}) / \text{muomaladagi odsiy aksiyalar.}$
- D. $AF = (\text{kumulyativ} - \text{imtiyozli aksiyalar}) / \text{muomaladagi odsiy aksiyalar.}$

3. Ustav kapitalida yoritilishi kerak bo‘lgan axborotlar qaysi moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarida aks ettirilgan?

- A. MHXS-2
- B. MHXS-4
- C. MHXS-16
- D. MHXS-1.

4. Bankning ustav kapitalini ko‘paytirishga...o‘z aksiyalarini sotib olishdagi narx bilan ularni qayta sotishdagi narxlar o‘rtasidagi manfiy farqlarTnsobi aks etgiriladi. Ushbu so‘z qaysi schyogga nisbatan qo‘llanilgan.

- A. 30000
- B. 30603
- C. 30900
- D. 31200.

5. Quyidagilardan qaysi birida xususiy kapitalga to‘g‘ri ta’rif berilgan?

- A. Sub’ekt nazorat qiladigan, kelgusida ulardan daromad olish maqsadida avvalgi faoliyat natijasida olingan iqtisodiy resurslar.
- B. SHaxsning (qarzdorning) boshqa shaxs (kreditor) foydasiga muayyan ishni

amalga oshirish, masalan, mol-mulkni topshirish, ishni bajarish, pul to'lash va boshqa majburiyatlari yoki muayyan xatti-harakatdan tiyilib turish majburiyati.

- C. SHaxsning (qarzdorning) boshqa shaxs (kreditor) foydasiga muayyan ishni amalga oshirish, masalan, mol-mulkni toshpirish, ishni bajarish, pul to'lash va boshqa majburiyatlari.
- D. Sub'ektning majburiyatlarini chegirib tashlagandan keyingi aktivlaridir.

6. Xususiy kapital bu -

A) Avvalgi davrlarda sodir etilgan hodisalar natijasida pay do bo'lgan korxonaning joriy qarzi, ushbu qarzlar qaytarilishi natijasida korxonaning iqtisodiy nafni o'z ichiga olgan resurslarni kamayishiga olib keladi.

D) Bank tomonidan nazorat qilinadigan resurslardir.

C) Avvalgi davrlarda sodir etilgan opearsiyalarlar natijasida olingan va bank tomonidan nazorat qilinadigan, ulardan foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy naf olinishi kutiladigan resurslardir

D) Barcha majburiyatlarni ayirgandan keyin bank aktivlardagi bo'lgan ulushi.

7. Bank kapitali o'z ichiga quyidagi moddalarni oladi:

A) CHiqarilgan oddiy va imtiyozli aksiyalar, oddiy va imtiyozli aksiyalar qayta baholash zaxiralari hamda Taqsimlanmagan foyda

B) Taqsimlanmagan foyda va aksiyalar

C) Muddatli majburiyatlar va Taqsimlanmagan foyda

D) Muddatsiz majburiyatlar Taqsimlanmagan foyda

8. Foydani o'lchash bilan bevosita bog'liq elementlar -

A) Aktivlar va daromadlar

B) Daromadlar va xarajatlardir.

C) Zarar

D) To'g'ri javob yo'q

9- MAVZU: TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD VA XARAJATLAR HISOBI

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (10 min.)	1.1. Ma'ruzaning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. 1.2. Mashg'ulotni o'tkazish shakli va baholash mezonlarini e'lon qiladi (1- ilova). 1.3. Har bir tinglovchiga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi. 1.4 Mavzu bo'yicha ma'ruza mashg'ulotining ma'ruza rejasiga izoh beradi.	Eshitadi va yozib oladi.
2-bosqich. Asosiy jarayon (60 min.)	2.1. Quyidagi savollarga o'ylab javob berishlarini so'raydi: MHXSlarida bank daromad va harajatlarning tahlil etilib xulosalar bayon etiladi. Bankning foizli va foizsiz daromadlari, ularning hisobi. Bank xarajatlari va ularning turlari. Bankning foizli, foizsiz va operatsion xarajatlari, ularning rasmiylatirilishi va hisobi, tijorat banklari operatsion xarajatlari turlari, ularni hisoblash va hisobga olish tartibi. Bank faoliyati moliyaviy natijalarining hisobi.	Savollarga og'zaki javob beradilar va jadvallar tahlil etilib xulosalar bayon etiladi.

	Talabalarni javoblarini eshitib, to'g'ri yo'naltirib turadi va asosiy e'tibomi mavzuning maqsadiga qaratadi, tushuncha beradi va bu savolga yakun yasaydi. 2.2. Tinglovchilarga erkin fikr aytishga ruxsat beradi va ularni rag'batlantiradi. Maslahatchi sifati-da qatnashadi, izoh beradi, aniqlashtiradi va o'zgartishlar kiritadi. 2.3. Har bir talabaning berilgan savollarga javobidan keyin xulosa qiladi, talabalarning e'tiborini ushbu mavzudagi masalaning mazmuniga qaratadi.	
3-bosqich. Yakuniy qism (10 min.)	3.1. Amaliyotga yakun yasaydi. 3.2. Baholaydi va rag'batlantiradi. 3.3. Kelgusi dars mavzusini e'lon qilib, mustaqil tayyorlanib kelishlari uchun uyga «Jismoniy shaxslarni daromad solig'ini takomillashtirish» mavzusiga yozishga topshiriq beradi (4-ilova).	Talabalar Eshitadi va yozib oladi.

1- Topshiriq. Tijorat banklarida daromad va harajatlar hisobi

I. Darsning 1-qismida talabalar tomonidan mavzuning nazariy jihatdan o'zlashtirilganlik darajasi savol-javoblar ko'rinishida tekshiriladi.

a) Quyidagi savollar bo'yicha savol-javob o'tkaziladi:

1. MHXSlarida bank daromad va harajatlarning tan olinishi.

2. Bankning foizli va foizsiz daromadlari, ularning hisobi.
3. Bank xarajatlari va ularning turlari.
4. Bankning foizli, foizsiz va operatsion xarajatlari, ularning rasmiylatirilishi va hisobi, tijorat banklari operatsion xarajatlari turlari, ularni hisoblash va hisobga olish tartibi.
5. Bank faoliyati moliyaviy natijalarining hisobi.

b) Quyidagi tayanch soʻz va iboralar asosida talabalar bilimi tekshiriladi:

Sof foyda, bank daromadi, daromad manbalari, bank xarajati, komission toʻlovlar, foyda, sof foyda, prezentatsiya, sugʻurta va soliqlar, foizli daromadlar, foizsiz daromadlar, foizli xarajatlari, foizsiz xarajatlari, operatsion xarajatlari, taqsimlanmagan foyda.

II. Darsning 2-qismida talabalarga masalalar toʻplarnidan masalalar ishlatiladi va nazariy tomondan olingan bilimlar mustahkamlanadi

Oʻquv topshiriqlari:

1- Guruhga masala

2010 yil 15 sentyabrdan boshlab bank oʻzining binosini bir qismini ijaraga berdi. Ijarachm bilan tuzilgan shartnoma shartlariga muvofiq ijarachi 1 yillik ijara haqini oldindan toʻlashga kelishilgan. 15 sentyabrda 6 mln. soʻm ijara haqi oldindan olingan. YArim oylik ijara haqi boʻyicha 250 ming soʻm mablagʻ 30 sentyabrda daromadga oʻtkazildi.31 oktyabrda toʻliq bir oylik 500 ming soʻm ijara haqi arenda daromadi sifatida hisobga olindi.

Talab etiladi:

1. Oldindan olingan 1 yillik ijara haqiga buxgalteriya provodkasi rasmiylashtiring.

2. YArim oylik ijara haqini daromadga o'tkazish bo'yicha operatsiyaga provodka tuzing.
3. Bir oylik arenda daromadini hisobga olishga doir operatsiyaga provodka tuzing.

2- Guruhga masala.

Milliy bank filiali 100 ming so'mlik uskuna sotib oldi. Bank hamma summani to'liq to'lashga imkoniyati bo'lmaganligi sababli, sotuvchi korxonaga 3 yil muddat ichida 140,5 ming so'm to'lash bo'yicha majburiyatni imzoladi.

Hisob-kitob nuqtai nazaridan uskunalarini sotib olish sanasiga 100,0 ming so'm qiymatda aks ettirdi. Majburiyat summasi 140,5 ming so'm deb aks ettirgan.

Uskunalarini qiymati 3 yildan keyin to'lanadi. Bank buxgalteriyasida uskunalar uchun foiz xarajatlari har yilda aks ettiriladi va to'lanmagan foiz summalariga majburiyatlar oshadi. 3 yil muddatdan so'ng bank mol etkazib beruvchiga 140,5 ming so'm mablag' to'ladi. (SHundan 100,0 ming so'm pul uskuna qiymati, 40,5 ming so'm pul hisoblangan foiz summasi.)

Milliy bank har yillik foiz xarajatlarini aniqlash uchun foiz stavkasini topish zarur. Uni quyidagicha hisoblash mumkin.

1. Foiz stavkasi koeffitsenti

Joriy qiymat / kelgusi qiymat = koeffitsent

$$100,0 / 140,5 = 0,711743$$

3 yillik koeffitsent 12% stavkaga mos keladi.

Talab qilinadi:

1. Foiz stavkasi koeffitsentini hisobga olgan holda 3 yil davomida (har yili) to'lanadigan majburiyat summasini aniqlang va jadvalda aks ettiring.
2. Uskunalarini sotib olish bilan bog'liq operatsiyalarning buxgalteriya provodkalarini bering.

2- Topshiriq. Qo'shimcha masalalar
1-masala

Bankda mijozga yil boshida 6 oyga 2 mln. so'mga muddatli depozit ochildi. Depozit uchun yillik foiz stavkasi 48 %. Har oyning oxirida muddatli depozit qoldig'i bo'yicha foiz hisoblanadi. 6 oylik muddat tugagandan so'ng depozitdagi mablag'lar va hisoblangan foizlar mijozga qaytariladi.

Talab qilinadi:

1. Depozit qo'yilmasi uchun to'lanadigan foiz daromadini hisoblang.
2. Hisoblangan foiz daromadiga buxgalteriya provodkasi rasmiylashtiring.
3. Depozit va foizlarni to'lanishi bo'yicha buxgalteriya provodkasi tuzing.

3-masala

Bank 2015 yil 1- iyunda 12 mln. so'mlik 90 kunga mo'ljallangan obligatsiyalar chiqardi. Uning yillik foizi 40%. Foiz xarajatlari iyun, iyul, avgust oyining oxirida hisoblanadi. Avgust oyining oxirida obligatsiyalar qaytariladi va hisoblangan foizlar to'lanadi.

Talab qilinadi:

1. Obligatsiyalarni muomalaga chiqarilishi bo'yicha provodka' rasmiylashtiring.
2. Foiz xarajatlarini hisoblanishi bo'yicha provodka rasmiylashtiring.
3. Muddat tugagandan so'ng obligatsiyalarni qaytarilishi va foizlar to'lanishi bo'yicha operatsiyalarga provodka tuzing.

4- masala

2016 yil 31 martda bank buxgalteriya bo'limi schet-fakturani ko'rib chiqdi. Bu hujjatda bank yuristi tomonidan shu yil fevral va mart oylarida ko'rsatilgan xizmatlari uchun 1 mln. so'm va mart oyida auditorlik firmasi tomonidan

ko'rsatilgan xizmatlar uchun 500 ming so'm mablag' xarajatlari aks ettirilgan. Bu xarajatlar 31 martda hisoblanib, 10 aprelda to'lab berilgan.

Talab qilinadi:

1. Ko'rsatilgan xizmatlar uchun qilingan xarajatlarni hisoblanishi bo'yicha provodka rasmiylashtiring.
2. Xarajatlarni to'lanishi bilan bog'liq operatsiyaga provodka tuzing.

5- masala

Bank ma'muriy binoni 2015 yil 31 dekabrda ijaraga oldi.

Bank ijara shartnomasi shartlariga muvofiq binoni ijarasi bo'yicha 1 yilga 12 min. so⁴m ijara haqi to'lashi lozim. Shartnomaga ko'ra, ijara haqi 30 iyun va 31 dekabrda to'lanishi lozim.

Talab qilinadi:

1. Har oyda hisoblangan ijara bo'yicha operatsiyalarga provodka tuzing.
2. Ijara haqlarini to'lanishiga doir operatsiyalarga provodka tuzing.

6- masala

Bank bilan mijoz o⁴rtasida hisobvaraqlarga xizmat ko'rsatish bo'yicha 2014 yil 1 aprelda tuzilgan shartnomaga ko'ra, har chorak oxirida mijoz 30 ming so⁴m xizmat ko'rsatish haqini to'lashi lozim. Har oyning oxirida xizmat ko'rsatishdan daromad hisoblanadi.

Talab qilinadi:

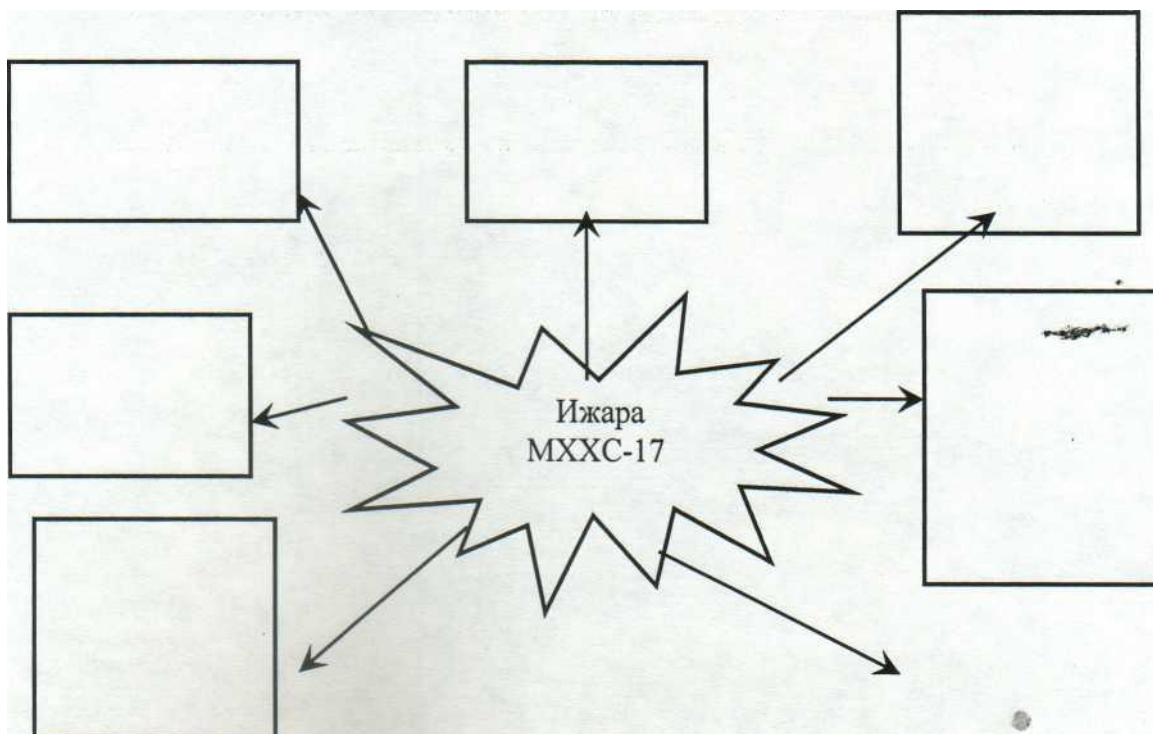
1. Har oyning oxirida xizmat ko'rsatish bo'yicha daromad hisoblanishiga doir operatsiyalarga provodka rasmiylashtiring.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, blaster, BBB jadvali*

3- Topshiriq. Nazorat savollari va topshiriqlar :

1. Bank daromadlari nima va u qanday shakllanadi?
2. Bank xarajatlariga nimalar kiradi?
3. Bank foydasi nima va u qanday tashkil topadi?
4. Foizli xarajatlar va ularning hisobi qanday yuritiladi?
5. Foizsiz xarajatlar va ularning tarkibi nimalardan iborat?
6. Foizli daromadlar hisobi qanday yuritiladi?
7. Foizsiz daromadlar tarkibi va ular hisobining tashkil etilishini ko'rsating.
8. Bank daromad va xarajatlar bo'yicha hisobvaraqlar yil oxirida qanday yopiladi?

1- vazifa

2- vazifa

Ushbu shaklga moliyaviy hisobot elementlarining tavsifi bo'yicha asosiy belgilarini joylashtiring

- Daromadlar

- Xarajatlar

- Kapital

4- Topshiriq. Berilgan testlarni tog'ri javobini belgilang.

1. Aktivlar bu -

- A) Avvalgi davrlarda sodir etilgan opearsiyalarlar natijasida olingan resurslardir.
- V) Bank tomonidan nazorat qilinadigan resurslardir.
- S) Foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy naf olinishi kutiladigan resurslardir.
- D) Barcha javoblar to'g'ri

2. Zararlar bu-

A) Asosiy faoliyat va barcha xo'jalik muomalalari, hodisalar, sharoitlar natijasida xususiy kapitalning kamayishi bo'lib, harajatlar yoki xususiy kapitalning taqsimlanishi natijasidagi kamayish bundan mustasnodir.

V) Aktivlarni kelib tushishi yoki ko'payishi yoxud majburiyatlarni kamayishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni oshiradigan iqtisodiy naflarni ko'payishi, ammo aksiyador kapitalga ta'sischilar tomonidan to'lanadigan badallar bundan mustasnodir.

S) Avvalgi davrlarda sodir etilgan opearsiyalarlar natijasida olingan va bank tomonidan nazorat qilinadigan, ulardan foydalanish natijasida kelajakda iqtisodiy naf olinishi kutiladigan resurslardir

D) Aktivlarni sarflanishi yoki emirilishi yoxud majburiyatlarni ko'payishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni kamaytiradigan iqtisodiy naflarni kamayishi, ammo aksiyador kapitalni ta'sischilar orasida taqsimlanishi bundan mustasnodir.

3. Daromadlar bu-

A) Aktivlarni sarflanishi yoki emirilishi yoxud majburiyatlarni ko'payishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni kamaytiradigan iqtisodiy naflarni kamayishi, ammo aksiyador kapitalni ta'sischilar orasida taqsimlanishi bundan mustasnodir

V) Xususiy kapitalni oshiradigan iqtisodiy naflarni ko'payishi, ammo aksiyador kapitalga ta'sischilar tomonidan to'lanadigan badallar bundan mustasnodir.

S) Asosiy faoliyat va barcha xo'jalik muomalalari, hodisalarptsftaoroitlar natijasida xususiy kapitalning kamayishi boiib, harajatlar yoki xususiy kapitalning taqsimlanishi natijasidagi kamayish bundan mustasnodir.

D) Aktivlarni kelib tushishi yoki ko'payishi yoxud majburiyatlarni kamayishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni oshiradigan iqtisodiy naflarni ko'payishi, ammo aksiyador kapitalga ta'sischilar tomonidan to'lanadigan badallar bundan mustasnodir.

4. Xarajatlar bu-

A) Aktivlarni sarflanishi yoki emirilishi yoxud majburiyatlarni ko'payishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni kamaytiradigan iqtisodiy naflarni kamayishi.

V) Aktivlarni kelib tushishi yoki ko'payishi yoxud majburiyatlarni kamayishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni oshiradigan iqtisodiy naflarni ko'payishi.

S) Asosiy faoliyat va barcha xo'jalik muomalalari, hodisalar, sharoitlar natijasida xususiy kapitalning kamayishi boiib, harajatlar yoki xususiy kapitalning taqsimlanishi natijasidagi kamayish bundan mustasnodir.

D) Aktivlarni kelib tushishi yoki ko'payishi yoxud majburiyatlarni kamayishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni oshiradigan iqtisodiy naflarni ko'payishi.

5. Moliyaviy hisobot elementlarini baholash —

A) Bu moliyaviy hisobotda aks ettiriladigan elementlarni pul summalarini aniqlashdir

V) Bu moliyaviy hisobotda aks ettiriladigan elementlarni pul summalarini aniqlash, tan olish va muvozanat hamda foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotga kiritish jarayonidir.

S) Bu moliyaviy hisobotda aks ettiriladigan elementlarni pul summalarini balans hamda foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotga kiritish jarayonidir.

D) Hisobotlardagi pul mablagiarini foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotga kiritish jarayonidir

6. 18-MHXSlariga muvofiq, tovarlarni sotishdan yoki ko'rsatilgan xizmatlardan olinadigan daromad bir qator shartlarga javob bergan holatlardagina tan olinishi mumkin. Bu shartlar quyidagilardir:

A) Tovarlarga egalik qilish bilan bog'liq barcha tavakkalchilik va manfaatlar xaridorga o'tkazilganda.

V) Sub'ekt mulkchilik huquqi bilan bog'liq bo'lgan boshqaruvda ishtirok etmaydi va tovar hamda xizmatlarni nazorat qilmaydi.

S) Bitim bilan bog'liq naflar korxonaga etkazilishi mumkin. Bitim bilan bog'liq amalga oshirilgan va kutilgan xarajatlar ishonchli ravishda baholanishi mumkin.

D) A, V, S javoblar to'g'ri

7. Daromad va xarajat moddalarini tan olish mezonlari quyidagilardan iborat:

A) Modda o'lchash uchun tegishli asosga ega va ishlatilgan summani oqilona baholashni amalga oshirish imkoniyati mavjud.

V) Kelgusi iqtisodiy manfaatlarning olinishi yoki chiqib ketishiga, ishlatilgan moddalar uchun bunday manfaatlar olinishi yoki berilishi ehtimolining mavjudligi.

S) Daromad va xarajat moddalarini tan olish mezonlari mavjud emas.

D) A va V javoblar to'g'ri

8. Bank xodimlariga ish xaqi hisoblanganda quyidagi provodka bajariladi:

A) Debet "Ish haqi"

Kredit "Xodimlar bilan hisob-kitoblar"

V) Debet "Xodimlar bilan hisob-kitoblar"

Kredit "Ish haqi"

S) Debet Aylanma kassadagi naqd pullar

Kredit "Xodimlar bilan hisob-kitoblar"

D) Debet Berilgan kreditlar

Kredit "Ish haqi"

9. Yil oxirida foizsiz xarajatlar-

A) Bankning foydasi hisobidan yopiladi.

Y) Bankning zarari hisobidan yopiladi.

S) Keyingi yilga o'tkaziladi.

D) Qayta hisoblanadi.

**10- MAVZU: BIZNESNI BIRLASHTIRISH VA
KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIVAVIY HISOBOT**

Mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulot iga kirish. (5 min.)	1.1.O'quv kursining asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o'tiladigan mavzular to'g'risida qisqacha tanishtiradi. 1.2.O'quv kursi bo'yicha joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllari va reyting ballari bilan tanishtiradi.	Eshitadi.
2-bosqich Asosiy bosqich. (65 min)	2.1. Talabalarni bilimini oshirish maqsadida yo'naltiruvchi savollar bilan murojat etadi: 2.1.1. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotning mazmuni va mohiyati 2.1.2. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot va jamlanma hisobotning umumiy jixatlari va tub farqlari 2.1.3. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotning huquqiy va me'yoriy asoslari 2.1.4. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni tuzish tamoyillari Savollarga javob berishlari uchun talabalarni juftlikka ajratadi. Blits-so'rov o'tkazadi. 2.2. Ekranga 1-slaydni chiqazib «Biznesni birlashtirish va konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot» predmeti sxemasiga tushuncha berib o'tib, uning tarkibiy tuzilishi bilan tanishtirib va unga qisqacha yakun yasaydi.	Savollarga javob beradi. 1- slayd bilan tanishuv. o'zlarini fikrlarini bayon etishadi. 2- slayd bilan tanishib, reyting nazorat

	2.3. Ekranga 2-slaydni «Biznesni birlashtirish va konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot» haqida tushuncha fanining tizimi to'g'risidagi chizmani chiqazib, talabalarni bu kurs bo'yicha o'tiladigan mavzular bilan, reytingi bilan, shuningdek, joriy, oraliq va yakuniy ko'rsatkichlari, mezonlari bilan tanishtiradi. Asosiy adabiyotlar ro'yxati va talabalarga bo'lgan asosiy talablar bilan tanishitiradi. Talabalarni mavzuning asosiy maqsadiga qaratadi va yozib olishlarini taklif qilib yakun yasaydi.	Chizma, jadval va ko'rgzama materiallarni tuzilishi bilan tanishadilar, savollar berib aniqlaydilar. Asosiy va keraklilarini yozib oladilar.
3-bosqich. (10 min.)	3.1. Talabalarni mavzuni qanday darajada o'zlashtirganliklarini bilish uchun ularga savol bilan murojat qiladi: Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari tarkibi va tuzilishi? Talabalar bilan blits-so'rov o'tkazadi. Yakuniy xulosa qiladi. 3.2. Talabalarga mustaqil bajarishlari uchun uyga vazifa beradi: jadval tuzing.	Savollarga javob beradilar. Eshitadilar aniqlaydilar va yozadilar.

1- Topshiriq. Savollarga adabiyotlar va internet saytlaridan javob toping

1. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot
2. Qaram tadbirkorlik sub'ekti
3. Alohida moliyaviy hisobotlar
4. Ulush bo'yicha hisobga olish usuli
5. Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuv
6. Birgalikdagi nazorat
7. Qo'shma bank

8. Qo'shma bank ishtirokchisi
9. Ahamiyatli ta'sir

2- Topshiriq. Biznesni birlashtirish va konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot

I. Darsning 1-qismida talabalar tomonidan mavzuning nazariy jihatdan o'zlashtirilganlik darajasi savol-javoblar ko'rinishida tekshiriladi.

- a) Quyidagi savollar bo'yicha savol-javob o'tkaziladi:
 1. MHXSlarida bank biznesini birlashtirish masalalari.
 2. Bank biznesini birlashtirishda biznesini birlashtirish ni tuzish.
 3. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot va uning tarkibi.
 4. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotga qo'yiladigan talablar.
 5. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni tuzish.

b) Quyidagi tayanch so'z va iboralar asosida talabalar bilimi tekshiriladi:

Bank biznesini birlashtirish, konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot, foyda, sof foyda, sug'urta va soliqlar, daromadlar, xarajatlar, foizsiz xarajatlar, taqsimlanmagan foyda.

II. Darsning 2-qismida talabalarga masalalar to'plarnidan masalalar ishqiladi va nazariy tomondan olingan bilimlar mustahkamlanadi O'quv topshiriqlari

2- Guruhga masala.

Talab etiladi:

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, blaster, BBB jadvali.*

Tavsiya etiladigan adabiyotlar:

Asosiy adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Karimov. I. A. Bank tizimi, pul muomalasi, kredit, investitsiya va moliyaviy barqarorlik to'g'risida - T.: O'zbekiston, 2011.
2. Abduvaxidov F.T va boshq. Banklarda buxgalteriya hisobi.T.; TDIU, 2010, 224
3. Ibragimov A.K., Marpatov M.D., Rizaev N.Q. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida banklarda buxgalteriya hisobi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: «MOLIYA», 2010. -272b.
4. Murugova I.A. Operatsionnaya texnika i uchets v bankax. - T.: MOLIYA - IQTISOD 2010g..
5. Navruzova K.N. Banklarda buxgalteriya hisobi va operatsion texnika T., MOLIYA - IQTISOD 2010 y.
6. Navruzova K.N., Karimov N.G'., Ortiqov U.D. Banklarda buxgalteriya hisobi T.: Davr nashriyoti, 2012.
7. Omonov A., Qoraliev T. Banklarda buxgalteriya hisobi T.:Iqtisod- moliya, 2014 y. 241 b.
8. Navruzova K.N., Qulliev I. Markaziy banqda buxgalteriya hiso'bi T.: Moliya-iqtisod, 2007.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining «O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risida»gi Qonuni 1995 y.
2. O'zbekiston Respublikasining «Banklar va bank faoliyati to'g'risida»gi Qonuni 1996 y.
3. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonuni 2016 y.

4. O'zbekiston Respublikasi "Bank siri to'g'risida" gi Qonuni 2003 y.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 26 noyabrdagi "2011- 2015 yillarda respublika bank tizimini yanada isloh qilish, uning barqarorligini oshirish va yuqori xalqaro reyting ko'rsatkichlariga erishish bo'yicha chora- tadbirlari to'g'risida"gi PQ 1438-sonli Qarori
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining «O'zbekiston Respublikasi banklarida buxgalteriya hisobini yuritish va buxgalteriya ishlarini tashkil qilish tartibi to'g'risida»gi 1834-son yo'riqnoma 2008 yil 11 iyul.
7. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Karimov I.A.ning 2015 yilning asosiy yakunlari va 2016 yilda O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning eng muxim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasi majlisidagi ma'ruzasi. 2016 yil yanvar
8. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Karimov I.A. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. Toshkent:" O'zbekiston"- 2009 - 56 bet.
9. Abdullaev Yo.A., Karaliev T.M. va boshqalar. Bank ishi - T.: MOLIYA - IQTISOD 2010 y
10. Abdullaeva Sh.Z. "Pul, kredit va banklar" Toshkent. Moliya 2003.
11. Abdullaeva Sh.Z. Bank ishi. O'quv qo'llanma. -T.: TMI, 2003.-305 b.
12. Vaxabov A.V., Ibragimov A.K., Rizaev N.Q. Tijorat banklari tashqi auditida xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini joriy etish metodologiyasi*. - T.: «MOLIYA» , 2011. Monografiya. -188 b.
13. Navruzova K.N., Ortiqov O. Banklarda hisob va to'lov tizimi. O'quv qo'llanma. - T.: TMI, 2005.
14. Paliy V.F. Mejdunarodnie standard ucheta i fmansovoy otchetnosti. Uchebnik. M.: Infra-M, 2004. - 472 s.

Internet saytlari:

- www.cbu.uz (O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti)
- www.bfa.uz (O'zbekiston Respublikasi Bank Moliy Akademiyasi sayti)

milliy bazasi)

- www.aicpa.org (American Institute of Certified Public Accountants)
- www.gaap.ru (Generally Accepted Accounting Principles)

“Bank hisobi va audit” kafedrası katta o’qituvchisi i.f.n. **Babaev Bobur Baxrullaevich**,
o’qituvchisi **Xudoyorov Oybek Odilovich**

**“BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA XALQARO
STANDARTLARI”** fanidan amaliy mashg’ulotlari o’tkazish bo’yicha
USLUBIY QO’LLANMA

Muharrir

Kompyuterda sahifalovchi

Bosishga ruxsat etildi _____. Qog’oz bichimi 30x42 1/8

Hisob-nashr tabog’i ____ b.t. Adadi ____ . Buyurtma № ____

«IQTISOD-MOLIYA» nashriyoti,

700084, Toshkent, Kichik halqa yo’li, 7-uy.

Toshkent Moliya instituti bosmaxonasida chop etildi. 700084, Toshkent,

Kichik halqa yo’li, 7-uy